

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Síň slávy (Intarzované portréty na skateboardových deskách).

Hall of fame (Marquetry portraits on skateboards).

Autor bakalářské práce: David Smetana

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

České Budějovice, prosinec 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 02. 12. 2015

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Karlu Řepovi, Ph.D. za trpělivost, odborné vedení a poskytnuté rady. Poděkování patří i mému otci, který mi umožnil ve své dílně intarzie zhotovit a svými odbornými znalostmi také poradit.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá intarzií. Představuje tuto zdobnou techniku v historickém kontextu a zároveň aktualizuje současné přístupy v jejím využívání na pomezí volného a užitého umění. Praktická část představuje autorský projekt, který je věnován tématice skateboardingu. Konkrétně jde o vytvoření vlastního designu intarzovaných skateboardových prken.

Klíčová slova

Intarzie, markerie, povrchová úprava dřeva, skateboard, portrét, užité umění

Abstract

The bachelor thesis deals with marquetry and presents this ornamental technique in the context of history and simultaneously brings contemporary approaches in its use on the borderland between free and applied art up to date. Empirical part presents authorial project, which is devoted to theme of skateboarding. Particularly, the main concern is the creation of one's own design of inlaid skateboard decks.

Key Words

Inlay, marquetry, surface finish woods work, skateboard, portrait, applied art

Obsah

I. Teoretická část	9
1 Intarzie	10
1.1 Historický vývoj intarzie a její osobnosti	11
1.2 Druhy intarzií a příbuzných technik	15
1.2.1 Rozdělení intarzií podle materiálů a technik	15
1.2.2 Typy intarzie	16
1.3 Současná intarzie.....	20
2 Technologie výroby intarzií.....	22
2.1 Dýhy a dýhování	23
2.2 Lepidla	26
2.3 Povrchové úpravy	27
2.4 Postup výroby intarzie.....	30
2.5 Opravy intarzie	32
3 Mezi řemeslem, uměním a designem.....	34
II. Praktická část	40
4 Síň slávy.....	41
4.1 Skateboarding.....	41
4.2 Legendy skateboardingu	43
4.3 Proces vytváření intarzovaných portrétů	46
Závěr	48
Zdroje	50
Seznam použité literatury	50
Internetové zdroje	51
Seznam příloh.....	52

Úvod

Vztah člověka ke dřevu se vytvářel od nejranějšího období vývoje lidstva. Od počátku civilizace bylo dřevo jedním z prvních materiálů, ze kterých byly zhotoveny pracovní nástroje, jídelní nádoby, nábytek, přístřeší, ale i první stroje a rituální a náboženské předměty. Přímý styk se dřevem ovlivnil zpětně motorický, smyslový a intelektuální vývoj člověka.

Dřevo je materiál přirozený, teplý a dobře zpracovatelný. Poměrně snadno přijímá jiný tvar ohýbáním, řezáním, hloubením, dá se spojovat, nastavovat i zušlechťovat. Dřevo je stále všude kolem nás a ani v budoucnu se na tom nic podstatného nezmění. Jeho všeobecná obliba zůstává nadčasová. Práce se dřevem spojené patří k nejkrásnějším činnostem, které přinášejí radost, ať se jí člověk věnuje jako řemeslu, či jako koníčku.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma intarzie. Trochu to se dřevem koresponduje a mám k tomuto materiálu také velmi blízko, jelikož naše rodina vlastní malou truhlářskou dílnu a dřevo zkrátka do naší rodiny patří. Obrovská všestrannost dřeva je dána především jeho vynikajícími vlastnostmi, přizpůsobivostí a odolností. Při výrobě dřevěných předmětů i nábytku se používá mnoho technik a má bakalářská práce se bude právě věnovat jedné z nich, a to intarzii. Jde o zdobnou techniku, která se zrodila v Orientu. Ve své bakalářské práci v teoretické části nejdříve vysvětlím základní pojmy, které jsou s intarzií spojené, budu se věnovat nejvýznamnějším osobnostem tohoto umění a popíši další podobné zdobné techniky dříve používané při výrobě nábytku. Dnes intarzii u nábytku nenajdeme, dnešní moderní nábytek má jiný charakter. S tímto uměním se setkáme pouze v muzeích nebo na zámcích při prohlídkách, kde můžeme obdivovat umění starých mistrů. Ovšem i v dnešní době se objeví jedinci, kteří se intarzií zabývají. Ať jsou to restaurátoři uměleckých skvostů nebo současní umělci, které tato technika okouzila. Seznámíme se také, jak se intarzie dělá, co vše k tomu potřebujeme. Kromě vlastní výroby intarzie také popíši základní materiál a to je dýha. Nezapomenu ani na povrchové úpravy, bez kterých by intarzie nebyla intarzií. V poslední kapitole budu pojem intarzie popisovat z hlediska umění. Vysvětlím, co znamená volné a užité umění, čím se liší. Většina výrobků s intarzií byla vždy vytvořena pro užitek. V dnešní době se nábytek s intarzií prakticky nevyrábí a umělci, kteří se intarzii věnují, tvoří svá díla spíše pro účel estetický.

V praktické části přenesu techniku intarzie na skateboardová prkna a budu pomocí této techniky vytvářet portréty slavných skateboardistů. Skateboarding je můj koníček a zabývám se jím již několik let. Seznámím čtenáře této práce se základní filosofií skateboardingu a vyberu pět legend tohoto sportu, které stručně budu charakterizovat. V poslední části praktického oddílu popíši přesný postup výroby intarzie. Na závěr zhodnotím svou práci.

Cílem je získat co nejvíce informací o staré technice intarzie a dle návodu sestavit touto technikou pět portrétů legend v oblasti skateboardingu. Hlavní myšlenka celé práce je oživit pozapomenutou techniku a pozapomenuté legendy tohoto sportu. Díky této práci lze tuto techniku lidem připomenout a skatefanouškům připomenout slavné legendy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Intarzie

V této kapitole se seznámíme s intarzií. Vysvětlíme si, co se skrývá pod pojmem intarzie. Poznáme její historii a nejznámější osobnosti, kteří s touto technikou pracovali a vytvářeli hotová umělecká díla.

„Slovo intarzie pochází z latinského intarsere neboli vykládati“.¹ Znamená to vykládání různých obrazců a vzorů z dýh nebo tenčích prkének různobarevných dřev, která se klíží na základní desku z jiného dřeva. Jednodušeji řečeno jde o dekorativní vykládání dřeva dřevem jiných barev (javor, palisandr, mahagon, eben aj.). Jedná se o nejrozšířenější techniku povrchového zdobení nábytku. Kromě krásných barevných dřev se k oživení intarzie používaly i jiné materiály. Byl to kov, alabastr, slonovina, kost, drahé kameny, želvovina, perleť. Intarzie vyžadovala vždy mnoho řemeslné dovednosti, trpělivosti a výtvarného citu. Intarzie umožnila kromě jiného také změnu konstrukce a tvaru nábytku. Nábytek dostával zvlněný tvar a odlehčil se. Intarzie se uplatňovala jako zdobný prvek nejen na nábytku, ale i na jiných drobných předmětech denní potřeby (viz. Příloha I., obr. 1). Byla také aplikována ve výtvarném umění jako samostatný závěsný obraz.

S touto technikou se setkáváme již ve starém Egyptě, kde se používala především k výzdobě skříněk na líčidla. Dochovaný nábytek z doby faraonů svědčí o velké dovednosti dělníků a řemeslníků. Můžeme obdivovat dokonalé provedení bez moderních technologií. Již Egypťané znali dýhování dýhami silnými 2mm a byly lepeny tak dobře, že drží dodnes. V Římě pak použití dýhování dospělo k vyšší kvalitě a kráse.² Největšího rozkvětu intarzie přinesl až středověk. Tato technika se stala oblíbenou dekorací pro všechny nábytkové druhy. Mistři této technologie nepracovali pouze pro potřeby klášterů a chrámů. Důležitým mezníkem pro zdokonalení intarzie byl vynález řezačky dýh bednáře Jiřího Rennera.³ Využití barevných dýh vedlo k dalšímu rozšíření této techniky.

¹ NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 3

² [Srov.] DLABAL, Stanislav. *Nábytkové umění*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2000. s. 19

³ Tamtéž s. 19

1.1 Historický vývoj intarzie a její osobnosti

Rozvoj obchodu a především zámožské objevy přinesly do evropských zemí kapitál a touhu po reprezentaci. Nejsilněji se tato tendence projevovala na severu Apeninského poloostrova, kde vznikl nový sloh – renesance. Renesanční nábytek se stává uměleckým výtvozem (viz. Příloha I., obr. 2). Nejvíce používaným materiálem se stává ořechové dřevo, upravené fermeží. Ostatní dřeva byla materiálem doplňkovým. Honosnější nábytek byl zdoben malbou, zlacením, řezbou a intarzií. Renaissance přinesla nové druhy nábytku – psací stoly, sekretáře, knihovny. Umění intarzie se postupně šířilo a dostávalo se do celé Evropy. Vedle jednoduchých geometrických vzorů byly sestavovány i figurální motivy, zátiší, veduty i náročné ornamenty. V Čechách se začala renesance uplatňovat se značným zpožděním. Tvorba renesančních nábytkových předmětů v českých zemích je spojována především s dobou vlády Rudolfa II. Do Čech přichází řada mistrů i intarzistů, kteří přinesli nové technologie úpravy povrchů nábytku.⁴

V 17. století začal do Evropy pronikat nový umělecký sloh – baroko. Barokní umění je dynamičtější, bohatší, zdůrazňuje vnější výzdobu (viz. Příloha I., obr. 3). Technika intarzie podléhala v baroku konkurenci **marketerie**, která našla oblibu při tvorbě přepychových kusů nábytku. Marketerie je francouzský termín pro intarzii. Větší důraz je kladen na jemnost provedení a francouzský původ. Marketerie se začala uplatňovat v období francouzského krále Ludvíka XIII. Marketerií byly zdobeny plochy lůžka, úložných prostorů, stolní desky. K vrcholu dovedl marketerii mistr ebenista André Charles Boulle, který působil v královské manufaktuře Ludvíka XIV.⁵ V období baroka dosahovala marketerie i intarzie svého vrcholu.

Rokoko vnáší do vybavení interiéru nové křivky, nesymetrické tvary a různé ornamenty. Typickým znakem je **rokaj**. Jedná se o zdobný prvek, který připomíná mořskou mušli a najdeme ho i na nábytku. V období rokoka dochází také k oživení barev nábytku. K intarzii se používají nová vzácná dřeva - palisandr, dřevo amarantové, citronové, fialkové. U marketerie také dochází ke změně. Povrch je leštěný.

⁴ [Srov.] DLÁBAL, Stanislav. *Nábytkové umění*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2000. s. 71

⁵ [Srov.] NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 15

Nejvíce se rokoko projevovalo ve Francii, v Itálii zakotvilo pouze v Benátkách a Piemontu. V období rokoka zdobily plochy nábytku galantní scény, romantická příroda, květinové náměty.⁶ V dalších letech prochází vývoj intarzií i marketérií dalšími změnami. Upřednostňuje se zájem o antiku. Kombinují se motivy starořímské, řecké i egyptské. V době empíru byla intarzie potlačována a hladké dřevo bylo zdobeno bronzovými nebo zlacenými ozdobami. Také marketérii nahradily hladké plochy mahagonového dřeva. Posledním slohem, kde se intarzie uplatnila v celé své kráse je období **secese**. Jedním z hlavních představitelů byl **Emil Gallé**. Tvary a linie jeho nábytku se inspiroují přírodou. Intarzie má formu krajin, rostlin a květin. V dalších obdobích bylo od intarzií postupně upouštěno. Byl kladen důraz spíše na účelnost a jednoduchost.

V dnešní moderní době téměř intarzii nenajdeme. Výroba nábytku je dnes sériová a ruční práce výrobek značně prodražuje. S příchodem průmyslové intarzie nastává znovuzrození tohoto umění, i když na úkor podoby, jaká je nám známa z historických kusů nábytku. Dnešní doba přináší řady nových technologií, které lze využít i k výrobě intarzie. Lidskou ruční práci nahradil počítačový program. Mezi nejpřesnější technologie patří technologie laseru a vodního paprsku. Přínosem je vysoká produktivita a hlavně přesnost řezu.

Mezi nejslavnější osobnosti spjaté s intarzií patří **Charles André Boulle (1642 - 1732)**. Již ve svých 30 letech byl Charles André Boulle vrchním dodavatelem nábytku do královského domu Ludvíka XIV. Pro panovníkův dvůr vytvářel unikátní nábytek nejvyšší úrovně. Základní tvary nábytku byly tvarově jednoduché, vycházely z rovných linií. Ovšem zpracování povrchů bylo velmi bohaté, převládala barevnost a nezvyklost ornamentů. Plastické řezby nahradil jemnou intarzií a zdokonalil povrchové úpravy. S jeho jménem je spojen rozkvet marketérie, v této technice ho nikdo nepřekonal. Do základních ploch skříňového nábytku, na plochy stolů byly zasazovány ornamenty ze slonové kosti, mramoru, drahých kovů, cizokrajných dřevin a želvoviny (viz. Příloha I., obr. 4).

⁶ [Srov.] NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 31

Byly to v podstatě intarzie, při kterých byl využíván různý materiál a vytvářel tím oslnivé kontrasty. Používal také cín i mosaz.⁷

U intarzií bylo základním materiálem dřevo a ostatní materiály byly v menšině, u techniky „Boulle“ to bylo přesně naopak. Nejdražší technika byla prima versa, kde základem byla želvovina, do které byly vkládány cínové a mosazné ornamenty – **pozitivní intarzie**. O stupeň níže byla technika seconda versa, kdy základem byl cín a ornament byl tvořen z želvoviny a mosazi – **negativní intarzie**.⁸ Výzdobu marketérií uplatnil Boulle téměř na všech druzích nábytku. Na černém podkladě z ebenového dřeva vynikaly ornamenty. Motivem byli ptáci, motýli, kytice, růže, jasmín. Ludvík XIV. objednával u Boulla mnoho skvostného nábytku, který byl také darem různým diplomatům, a proto je možné tento nábytek najít v Londýně, Mnichově, ale i Petrohradě či Vídni. Přímými pokračovateli této techniky byli synové, ale ti se nikdy nevyrovnali technice svého otce. Tvorba André Charlese Boulla ovlivnila mnoho nábytkářů na mnoha místech Evropy.⁹

Dalším slavným intarzistou byl **Charles Cressent (1685 - 1768)**. Cressent byl nazýván tvůrcem rokokového nábytku. Jako ebenista pracoval technikou Boulleovou, rychle se však přizpůsobil modernímu využívání dýh. Dýhy byly do Francie dováženy z Ceylonu. Cressent vynikal jako řezbář a cizelér (kovolijec). Nábytek doplňoval pozlacenými aplikami z litého bronzu (viz. Příloha I., obr. 5). Pro jeho tvorbu jsou charakteristické apliky ve formě dívčích hlav, tváří i celých ženských těl. Cressent dokázal do tváří promítnout živý až koketní výraz.¹⁰

Nejde nezmínit slavného ebenistu jménem **Jean Francois Oeben (1720 - 1763)**, jehož předností bylo jemné provedení všech nábytkových částí a vysoká eleganc. Proslavil se nábytkem s tajnými přihrádkami „meubles a serrets et a surprises.“ Mezi jeho nejslavnější dílo patří psací cylindrový stůl pro Ludvíka XV. Tento stůl nestihl za svého života dokončit a jeho dílo po Oebenově smrti dohotovil jeho žák Jean Henry Riesener. Tento stůl je uložen v Louvru a je považován za jednu z nejkrásnějších dýhovaných prací. Je nazýván „Bureau du Roi“ (viz. Příloha I., obr. 6).

⁷[Srov.] DLABAL, Stanislav. *Nábytkové umění*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2000. s. 106 -107

⁸[Srov.] TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Brno: Datel, 1993. s. 33

⁹[Srov.] DLABAL, Stanislav. *Nábytkové umění*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2000. s. 108

¹⁰[Srov.] TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Brno: Datel, 1993. s. 33

Nejvýznamnější Oebenův nástupce byl **Jean Henry Riesener (1734 - 1806)**. V roce 1768 byl přijat do cechu a stal se vyhledávaným ebenistou královny Marie Antoinetty. Dvorním dodavatelem se stal v roce 1774. Riesner svůj nábytek zdobil postavami antických bohů, které vyráběl litím bronzu. Jeho dílo je možno spatřit například v Backinghamském paláci či v soukromé sbírce R. Goldschmidta – Rotschilda.¹¹

Nejslavnější německý ebenista pozdního rokoka byl se svým bratrem Adamem **David Röntgen (1743 - 1807)**. Na jeho věhlasu měl podíl také jejich otec, který vlastnil již zaběhlou manufakturu. David byl nejen vyhlášeným nábytkářem, ale také obchodníkem. Röntgenovou specialitou se staly nábytkové prototypy (viz. Příloha I., obr. 7), opatřené nejjemnějším mechanismem (tajné zásuvky, posuvné prvky, hudební mechanismy). Nebál se pokroku a inovací. Slávu tohoto nábytku doplňovala marketerie z různobarevných dřev. Jeho figurální motivy dosáhly nejvyšší úrovně. Většinu maleb, které se na nábytku vyskytly, navrhoval J.Zick. Röntgen také vyrábí nábytek, který je rozebíratelný a může se snadněji převážet do dalekých míst. Jeho cílem bylo také Rusko, kam dodával nábytek do carského paláce Kateřiny II. Jeho slávu přerušuje Velká francouzská revoluce. Umírá roku 1807 na diplomatické cestě ve Wiesbadenu.¹²

Georges L. Jacob (1739 - 1814) patřil opět mezi významné ebenisty. Pracoval pro dvůr Ludvíka XVI. Také založil manufakturu, která měla více jak 100 řemeslníků. Byl také vynikající řezbář.

Pietro Piffeti (1700 - 1774) italský umělecký stolař, ebenista, proslavený svými marketeriemi doplněné kováním z pozlaceného bronzu. Oblíbeným materiálem se stala Piffetimu slonovina.

¹¹ [Srov.] NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 37

¹² [Srov.] David Röntgen [online]. 2014 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z <https://arthistorybrno.wordpress.com/2014/02/04/kabinet-pro-pruskeho-krale-bedricha-vilema-ii-umelecky-truhlar-david-roentgen/>

1.2 Druhy intarzií a příbuzných technik

Cílem této kapitoly je seznámit se se základními druhy intarzií a s dalšími zdobnými technikami. Opět čerpám důležité informace z knih od Nováka a Tognera. V publikacích nacházím veškeré potřebné informace.

1.2.1 Rozdělení intarzií podle materiálů a technik

Novák rozlišuje intarzii **páskovou** – jedná se o nejjednodušší intarzii, kdy plocha je rozdělena proužkem dýhy jiného druhu dřeva nebo jiného směru let (viz. Příloha I., obr. 8) a intarzii **rámečkovou** – orámování ploch proužky dýhy jiného druhu dřeva.¹³

Intarzii lze také ale rozdělit dle použitého materiálu na **intarzii prostou** – je tvořena pouze z dýh, tudíž ze stejného materiálu dřeva a **intarzii kombinovanou** – zde se používají nejen dýhy, ale i další materiály – slonovina, perleť, kámen atd. Kombinují se podle barvy a především podle výtvarného záměru.

Zvláštní technika intarzie, která se používala v období italské renesance, byla **certosina**. Tento typ intarzie vycházel ze starých arabských a orientálních technik. Trojúhelníkové nebo čtvercové plošky světlého dřeva nebo slonoviny, rohoviny se skládají do charakteristických geometrických ornamentů (viz. Příloha I., obr. 9). Tato technika se označuje též jako **opere di dimaso**.¹⁴

Speciální druh intarzie s výlučným použitím dřeva je **parketová intarzie**. Tento typ intarzie byl oblíben ve Francii, Anglii a Itálii. Jde o dýhovou intarzii ve formě geometrických tvarů, jako jsou čtverce a kosočtverce. Využívají se dýhy různých barev a struktura často vytváří trojrozměrný efekt (viz. Příloha I., obr. 10).

¹³ NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 67

¹⁴ TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Brno: Datel, 1993. s. 33

Další speciální druh intarzie je **intarzie připalovaná**. Slouží k výzdobě intarzovaných nebo dýhovaných ploch. Plochým rozpáleným želízkem se připalovaly jednotlivé části intarzie nebo dýhy, které se potom značně barevně i strukturálně změnilly. Před vlastním připalováním se části dýhy namáčely do vařící fermeže nebo olivového oleje. Díky tomu a intenzitě připalování dosahovali mistři tohoto umění širokou škálu barevných odstínů. Často u připalované intarzie nejde přesně určit o jaký druh dřeva (dýhy) jde.¹⁵

Intarzie byly také zdobeny **gravírováním**. Motivy se pomocí rydel vyrývaly do plochy, pro zvýraznění se doplňovaly kontrastní barvou, potom se zaplnily pemzou a společně se celá plocha leštila politurou. Gravírování můžeme najít na intarzii s kostí, perletí nebo rohovinou.

1.2.2 Typy intarzie

Inkrustace - jde o nejstarší způsob vykládání nábytku. Při inkrustaci nejde o nalepování, ale o vkládání dřeva jiným dřevem nebo jiným materiálem. Do plochy masivního dřeva jsou vysekány a vydlabány výřezy, lůžka, do kterých je vložen odlišný materiál (viz. Příloha I., obr. 11). Inkrustaci znali již ve starém Egyptě, kdy se nábytek vykládal kousky slonoviny, zlatem a drahokamy. Pro nižší vrstvy se používaly dostupnější materiály, jako je perleť, rohovina, jiné druhy dřevin, kost. V našich zemích byla inkrustace nejrozšířenější v období selského baroka. Základním materiálem byl dub, méně potom ořech a jilm. Vykládalo se dřevem z ořechu, jilmu, lípy, javoru, hrušky nebo švestky. Motivem inkrustace byly většinou geometrické obrazce, motivy rostlinné nebo figurální. Tuto zdobnou techniku najdeme také v oblasti zbrojířství.

Najdeme ji na pažbách samostřílů, pušek a bambitek. Nábytek i předměty zdobené inkrustací jsou velmi poutavé a mají vysokou uměleckou hodnotu.¹⁶ Intarzie vlastně z inkrustace vychází.

¹⁵ [Srov.] TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Brno: Datel, 1993. s. 36

¹⁶ [Srov.] NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 64

Taušírování (intalgie) – jde o zdobnou techniku baroka, kdy vykládáme dřevo stříbrným drátkem, který je pro tento účel přizpůsoben. Stříbrný plochý drátek je na jedné straně kónicky seříznutý a zatlučká se do dřeva lehce naříznutého podle nákresu. Tloušťka drátu se může střídát, aby dosahoval ornament vyšší jemnosti a výraznosti. Místo drátku se do dřeva také vtlučká kousky stříbra. Ornament, který vznikne taušírováním, se nazývá nitkový. Motiv je především rostlinný. Taušírování se vyskytuje především na drobných bytových doplňcích a hlavně na pažbách palných zbraní (viz. Příloha I., obr. 12).

Marketerie – pochází z francouzského slova „marqueter“, což je v překladu „dělat skvrnitým, vykládat, vyložit (dřevem). Marketerie je nejčastěji vysvětlována jako „jemnější“ intarzie. Více zdůrazňuje jemnost provedení. Marketerie byla již popsána v úvodu práce.

Boulleova technika – nese jméno představitele, který tuto zdobnou techniku používal. Byl to ebenista krále Ludvíka XIV. Charles André Boulle. Jde o náročnou intarzii cínem, mosazí a želvovinou. Intarzii sestavoval tak, že slepil destičky želvoviny, cínu a mosazi a strunkou prořezával příslušný ornament nakreslený na vnější straně. Takto připravil současně ornament pro zdobení tří kusů a podle převládajícího materiálu se určovala cena nábytku. Cenu nábytku také zvyšovalo podbarvení želvoviny na červeno. Originálních prací Boulleho se dochovalo velmi málo a ve značné míře poškozeny. Kostní líh, který se používal, neodolával mikroorganismům a změnám materiálu při měnící se vlhkosti. Marketerie se uvolňovaly od podkladu a jejich oprava byla velmi obtížná. Přesto je tento druh zdobné intarzie ceněn nejen po výtvarné stránce, ale i z pohledu technického provedení.

Pietra Dura – jde o techniku povrchového zdobení charakteristické pro italskou renesanci. V zásadě jde o techniku podobnou inkrustaci, při které se úlomky kamenů (mramor, porfyr, granit) skládaly do různých ornamentů a kompozic. Povrch celého ornamentu se potom zabrušoval a brousil.

Scagliola – původem italská technika povrchového zdobení nábytku. Jde o jisté napodobení renesanční techniky pietra dura. Scagliola vzniká na konci 17. století v Itálii a později se šíří do celé Evropy.

Plastická kompozice obsahuje drcený mramor, alabastr, porfyr, případně polodrahokamy vzájemně spojené lepivým spojem.¹⁷

Florentská mozaika – jde o techniku povrchového zdobení nábytku. Vyleštěné polodrahokamy a kousky mramoru se skládají do geometrických tvarů. Používal se achát, jaspis, malachit, azurit či celá řada dalších vzácných materiálů.¹⁸ Nestejně úlomky se vkládají do křídového nebo lakového tmelu. Po zaschnutí se přebytečný tmel setřel a po úplném zatvrdnutí se celá mozaika přešetila. Takto se vykládaly plochy nábytku především u stolových desek a u šperkovnic. Tato technika byla oblíbená zvláště v Itálii v období pozdní renesance.

Pastiglia – tato technika byla známa již v období antiky. Do mělce vyřezaného motivu na ploše nábytku se vtírala hmota, která vznikla ze sádry, mramorové moučky a drcených cihel, smíchaná s klišovou vodou nebo škrobem. Tato hmota se setřela stěrkou do roviny povrchu, nechala se zaschnout. Po zaschnutí a vytvrdnutí se brousilo. Výsledek byl velmi podobný intarzii.

Tmelová technika – tato technika vycházela právě z již zmíněné techniky pastiglia. Tmel se připravoval z křídý, sádry, mramorové moučky a pojil se opět klišovou vodou nebo fermeží. V této technice se také pracuje s amalgámem. Amalgám se také kombinoval s barevnými tmely a často se používal místo pracného taušírování.

Kombinovaná technika – tato technika zvyšovala zdobnost a cenu nábytku. Na jednom nábytkovém kuse se používalo více zdobných technik, které se vzájemně prolínaly a doplňovaly. Například intarzie a řezba, florentská mozaika a řezba, taušírování a intarzie. Kombinovaná technika vyžadovala a předpokládala znalost technologií a dostatek výtvarného talentu.¹⁹

Chebská práce (technika) – jedna z mála domácích technik, která nese jméno podle místa vzniku a největšího rozšíření. Spojuje dvě techniky – tradiční řezbu a z Itálie dovezenou intarzii. Vzniká tzv. **reliéfní intarzie** (viz. Příloha I., obr. 13). Tato technika se tedy řadí mezi ty kombinované. Podstatou je figurální i ornamentální intarzie, prováděná nikoliv plošně, ale v reliéfu.

¹⁷ [Srov.] TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Brno: Datel, 1993. s. 33,36,37

¹⁸ Tamtéž, s. 34

¹⁹ Tamtéž, s. 35,36,37

Za objevitele a prvního realizátora byl považován **Adam Eck**, který přišel do Chebu z Norimberka z řezbářské rodiny. První záznamy o Eckově práci najdeme v účetních knihách z roku 1641 – 1642. Velmi atraktivní technika se brzy ujala a Adam Eck dostával zakázky české i německé šlechty. Zaznamenána je také objednávka od rakouského arcivévodě Leopolda Viléma nebo švédského generála Wrangela. Barevnost této techniky vycházela z přirozené struktury domácích dřev, ale byla také používána kořenicová dýha.²⁰ Nazelenalých či červených tónů se docílilo doplňkovým mořením. Za námětové předlohy chebským intarzistům sloužily rytiny známých umělců jako Albrechta Dürera, Martina Schongauera a dalších mistrů pozdně gotické a renesanční grafiky. Vrcholem barokní chebské reliéfní intarzie jsou práce z dílny rodiny Haberstumpfů. Na rozvoji tohoto řemesla se také podílejí rodiny Bauerů a Haberlitzů.²¹ Mžýková ve své knize popisuje chebské mistry a jejich díla více podrobněji. Chebskou reliéfní intarzii považuje za mimořádně luxusní výzdobnou techniku, která zdobila především kabinety a šperkovnice. Ojediněle také psací stoly, sekretáře či oltáře. Kabinety a šperkovnice plnily především funkci estetickou a reprezentativní, potom teprve funkci úložnou. Velmi módní bylo zhotovování tajných zásuvek a přihrádek. Chebské práce našly také uplatnění pro různé hrací kazety, na jejichž dolní straně bylo možné hrát šachy nebo dámu. Chebskou reliéfní intarzii najdeme v předních světových uměleckých sbírkách. Z hlediska kvality se označuje nejcenější sbírkou kolekce sběratele E. W. Pasolda. Tuto sbírku lze obdivovat ve Victoria and Albert Museu v Londýně. Největší české sbírky najdeme v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, na českých hradech a zámcích a Galerii výtvarného umění v Chebu. Ojediněle také v soukromých sbírkách.²²

Technika, která mne velice zaujala je **Oystring**. Jedná se o techniku intarzování perletí z lastur ústřic. Případně se využívaly i lastury jiných měkkýšů. Největší rozvoj této techniky zaznamenala Anglie v 17. století. V dnešní době se kupodivu tato technika ještě využívá. Zdobí se jí hmatníky hudebních nástrojů - nejvíce u kytar.

²⁰[Srov.]Chebská technika [online]. 2014 [cit. 2008-11-25]. Dostupné z <http://www.muzeumcheb.cz/projekt/Pruvod/08/36.html>.

²¹Chebská technika [online]. 2008 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z <http://www.muzeumcheb.cz/projekt/Pruvod/08/36.html>

²²[Srov.] MŽYKOVÁ, Marie. *Chebská reliéfní intarzie a grafika*. Praha: Středočeská galerie v Praze, 1986. s. 17

1.3 Současná intarzie

Moderní doba přináší nové techniky ve výrobě nábytku. Tomu se podřídila také výroba intarzií. Ruční výroba intarzií je dnes opomenutá a zabývají se jí především restaurátoři a někteří umělci, kterým tato technika přirostla k srdci. Lidé dnes toto umění nedokáží ocenit. Moderní doba přináší nové stroje, které dokáží výrobu ulehčit a zrychlit. Dnešní intarzie lze vyrobit pomocí laserového řezání na CNC stroji. Tímto způsobem je možno vyrobit jakékoliv vzory dle nároků zákazníka (viz. Příloha I., obr. 14). U složitějších intarzií je podmínka mít přesný výkres, který je zhotoven ve formátu PDF. Laser v oblasti výroby intarzie klasickým způsobem slouží jako řezné médium. Nahrazuje skalpel a svou rychlostí a přesností zvyšuje hlavně produktivitu práce. Další výhodou je, že může řezat ve všech směrech a má téměř nulovou spáru. Pro techniku intarzie je využíván také ke zdobení (gravírování, připalování, vypalování).

Mezi současné umělce, kteří se zabývají výrobou intarzie, patří **Nella Lariková**. Tato umělkyně pochází z Ruska. Narodila se v roce 1959 v Charkově na Ukrajině. V roce 1990 začala pod vedením akademického malíře Wladislawa Safronowa tvořit první intarzie. Wladislaw Safronow byl velkým příznivcem tradiční školy techniky intarzie a marketéřie. První práce Nelly Larikové jsou architekturní krajinomalby rodného Charkova. V začátcích si vybírala jednoduché náměty. Se získáváním zkušeností tvoří i složité obrazy, které se začaly prodávat do soukromých sbírek na Ukrajinu, Ruska, Pobaltí, ale i do Německa a Čech. Obrazy s intarzií Nelly Larikové se hodí do klasického i moderního interiéru. Umělkyně nyní již procituje perfektně materiál a používá ke své práci více než 2000 druhů dřev ze všech koutů světa. Umělkyni učarovala krása české země a našla zde nový podnět pro tvorbu. Od příjezdu do Čech v roce 2004 se umění Larikové rozvíjí v několika směrech.²³ Prvním je směr s architekturními náměty. Další je intarzie abstrakce a fantazie (viz. Příloha I., obr. 15).

²³ [Srov.] Nella Lariková [online]. 2013 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z <http://www.marquetry.cz/index.php>

Větší obdiv u mne získala **Alison Elizabeth Taylor (1973)**. Tato mladá umělkyně pochází z Las Vegas a stala se umělkyní známou po celém světě díky svému proslulému pojetí intarzie. Přenesla intarzii do moderní doby a její dílo je mi určitě bližší než obrazy Nelly Larikové. Alison kombinuje intarzii a barvy a pomocí nich vytváří nový pohled na toto umění. Motivem je příroda, město, každodenní scény ze života (viz. Příloha I., obr. 16,17,18,19). Vše se prolíná a mísí a vytváří se tím originální díla, která najdeme ve světoznámých galeriích. Alison sama říká, že to, co jí zajímá, je nový typ povrchu – kontrast vlastností dřeva a hloubka barev. V roce 2015 Alison čeká výstava v Nyonu ve Švýcarsku.²⁴ Nejvíce mě oslovily právě obrazy, kde najdeme situace z každodenního života. Lidé na pláži, postava jedoucí na kole aj. Její dílo je unikátní a velkolepé. Také její pojetí výstav a uspořádání jednotlivých děl je nápadité a originální. Její výstavu bych si nenechal nikdy ujít.

Dalším umělcem dnešní intarzie je **Otakar Kania**. Otakar Kania se narodil r. 1947 v Orlové a osudem se mu stala intarzie. Patří mezi ty, které okouzilo staré řemeslo. Po ukončení ČVUT se zaměřil na restaurování historického nábytku. Ze studií si přinesl znalost starých technik a technologií, které potom uplatnil ve své tvorbě. Dokonalosti dosáhl v oboru intarzií a tato technika ho provází celým životem. Nábytek vytváří dle svých vlastních návrhů (viz. Příloha I., obr. 20). Má osobitou formu a výraz, který je současný, ale nezapře inspiraci historickými vlivy. Postmoderní přístup k tvorbě mu umožňuje používání různých stylů, např. kubismu nebo pop - art. Otakar Kania je jeden z mála tvůrců, který používá starou techniku šelakové politury, což si vyžaduje mistrovské ovládnutí této techniky. Otakar Kania uspořádal několik samostatných výstav v Praze. Svá díla tvoří ve svém atelieru na Novém Světě.²⁵

²⁴[Srov.] Alison Elizabeth Taylor [online]. 2007 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z <http://translate.google.cz/translate?hl=cs&sl=en&u=http://www.jamescohan.com/artists/alison-elizabeth-taylor&prev=search>

²⁵ [Srov.] Otakar Kania [online]. 2013 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z <http://www.ok-furniture.com/start.html>.

2 Technologie výroby intarzií

Novák označuje za nejstarší způsob zhotovení intarzie sesazování jednoduchých ornamentů a pásků různobarevných dřev do vydlabaného masivního dřeva. Na základě předkresleného vzoru se nařežou z barevných prkének potřebné dílky, z nichž se udělá ornament. Ten se zadlabá do masivního dřeva tak, aby byl po zaklížení ve stejné rovině s ostatní plochou dřeva. Pro lepení se používal výhradně glutinový klíh, který byl kostní nebo kožní. Byl perfektně přilnavý k různým materiálům, ale byl málo odolný vodě, teplu a mikroorganismům.²⁶

Novák popisuje dva základní způsoby zhotovení intarzie. Prvním způsobem je intarzie z dýh, **řezaná nožem**. Při tomto způsobu si nejdříve připravíme návrh, který by měl být co nejvíce názorný. Vybereme dýhy, které barevně odpovídají danému záměru. Jednotlivé části návrhu překopírujeme na průhledný papír (pauzák) a rozstříháme. Obkreslíme na připravené dýhy a vyřežeme nožem. Nožů je celá řada. Můžeme použít i skalpel. Silnější dýhy lze řezat lupénkovou pilkou. Vždy začínáme od největší a nejsvětější části návrhu. Poté přisazujeme další dílky. Takto zhotovenou intarzii pokládáme na barevný nákres. Zafixujeme z lící strany lepicí páskou. Druhým způsobem je intarzie **řezaná pilkou**. Dýhy řežeme lupénkovou pilkou nebo dekupírkou. Tímto způsobem lze řezat několik dýh současně.²⁷

Intarzie byla od počátku svého vzniku vždy ruční prací a byla závislá především na výrobě dýh a na zdokonalování strojů a nástrojů. Klasický způsob se postupem času neměnil, měnily se pouze materiály, ze kterých je intarzie tvořena. Nejčastější materiál je ale vždy dýha. Dalším materiálem byla slonovina. Vysoce ceněný materiál ze sloních klů. Dalšími používanými materiály byla rohovina, želvovina, galalit, perleť, kámen nebo kov.

²⁶ [Srov.] NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace, 2005. s. 74

²⁷ Tamtéž s. 79

2.1 Dýhy a dýhování

Pro výrobu intarzie je nejoblíbenějším materiálem dýha. Jde o tenkou vrstvu dřeva, která vzniká řezáním, loupáním nebo krájením hlavního kmene stromů. Dýhy se vyrábí z různých druhů dřeva a tím poskytují různé typy kreseb.²⁸ **Kořenicová kresba** – vzniká v části stromu, ve které se kmen rozděluje na kořeny. Vytváří se nerovnoměrná a členitá kresba, která se velmi cení (viz. Příloha IV., tab. 1). Tyto dýhy vyžadují mimořádně opatrné zacházení, protože jsou velmi křehké. Ulamování lze zabránit podlepením papírem před vlastním lepením na podklad. **Očkovaná kresba** – lze ji vidět u některého javorového dřeva, používá se vždy k výrobě luxusního nábytku. **Rovnovláknitá kresba** – objeví se při krájení dýhy rovnoběžně s dřením stromu.

Účelem výběru dýhy je zobrazit různobarevnost dřeva. Světlé barvy dřeva pod vlivem slunečního záření tmavnou, naopak tmavé barvy dřeva částečně světlají. Barvu dřeva lze také měnit mořením. Oblíbená jsou i exotická dřeva, která se na náš kontinent dováží. Jedná se vždy o ceněná a drahá dřeva. **Exotické dřevo** mívá tmavší barvu (červená, hnědá, černá) a mívá také rozmanitější kresbu proti našim dřevinám. Vzácné dřeviny se užívají především k výrobě hudebních nástrojů a nábytku. Mezi nejznámější exotická dřeva patří bubinga, cedr, eben makasar, mahagon, palisandr, ořech, teak²⁹ (viz. Příloha IV., tab. 2).

Nám známější jsou dřeviny, které se vyskytují u nás. Jde o jehličnaté a listnaté stromy, kterých je mnoho druhů. Dřevo jehličnatých stromů se nesprávně označuje jako měkké, přestože některé dřevo jehličnanů může být tvrdší než dřevo listnatých stromů. Dřevo jehličnanů má nižší hmotnost, menší trvanlivost a menší odolnost vůči škůdcům a houbám. Surovina je vhodná ke zhotovení stavebních konstrukcí, některých truhlářských výrobků a nábytku. Mezi nejznámější naše dřeviny patří smrk, borovice, modřín, bříza, třešeň, buk, dub, hruška, jasan, jilm,³⁰ (viz. Příloha IV., tab. 3).

Historie výroby dýhy sahá do starého Egypta, do doby 4000 let před naším letopočtem. Egypťané se snažili o maximální využití dřeva, a tak řezali kmeny stromů na tenké desky. Výroba byla velmi náročná, přesto se dochovaly velmi vzácné kusy dýhovaného nábytku.

²⁸ [Srov.] CORBETT, Stephen. *Práce se dřevem*. Londýn: Lorenz Books. 2001. s. 34- 35

²⁹ Tamtéž, s. 26- 27

³⁰ Tamtéž, s. 22,23

Mechanizace výroby dýhy začíná na začátku 19. století, kdy v roce 1806 Marc Isambard Brunel získal patent na hoblovačku dýhy. V roce 1818 vynalezl Henry Faverer první stroj na loupání dýhy. V Německu v roce 1843 byla postavena první továrna na výrobu dýhy.

Od 50. let 20. století zmizela ruční výroba a dnes se dýhy vyrábí několika způsoby.³¹ První způsob je **řezání** - dýha se vyrábí pomocí rámové nebo kotoučové pily na dýhy. Při této výrobě dýhy vzniká velká ztráta suroviny. Výhodou řezaných dých je zachování přirozené barvy a v případě vlnitých či sukových dřevin jsou bez trhlín. Nevýhodou je vysoká cena, která vzniká náročností výroby. Řezané dýhy se používají k výrobě hudebních nástrojů. Další způsob výroby dýhy je **krájení** - vyrábí se pouze na strojích, které jsou k tomu určené. Kmen se musí nejprve pečlivě očistit, zkrátit, odstranit kůru, podélně rozříznout na bloky, přičemž vznikne vhodná plocha na krájení. Bloky se před vlastním krájením uloží do pařících či varných jam, aby se dýhy při krájení nelámaly. Tímto procesem dojde ke změně zbarvení. Pokud jsou bloky dost měkké, upnou se do krájecího stroje. Ty mohou být svislé nebo vodorovné. Tloušťka dýhy je určena nastavením nože na stroji.³² Poslední způsob výroby je **loupání** - kmeny určené k loupání se zkrátí, odkorní a ošetří jako při výrobě krájených dých ve varných nebo pařících jámách. Dýhy se zpracovávají při zvýšené teplotě a vlhkosti dřeva. Loupaním lze vyrábět dýhy o tloušťce 0,5 mm do 10 mm. Dýhy se používají hlavně jako konstrukční pro laťovky a pro překližky. Loupané dýhy vykazují u některých dřevin neobvyklé fládrování. Také při loupání nevzniká téměř žádný prořez. Ovšem mohou vznikat při loupání jemné trhlinky.

Dýhy lze rozdělit také dle způsobu použití.³³ **Okrasné dýhy** (povrchové) - slouží především k zušlechťování ploch. Lepí se na nosné desky, jako jsou laťovky, překližky, dřevotřískové desky. Tloušťka krycích dých se pohybuje od 0,6 mm do 1 mm. Pro speciální práce se vyrábí okrasné dýhy o síle až 3 mm. Okrasné dýhy se také rozlišují dle průběhu letokruhů, nebo na dýhy s radiální, tangenciální kresbou či kořenice.

³¹ [Srov.] Dýha [online]. 2011 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z <http://www.mt-nabytek.cz/slovník-pojmu/439-dyha.htm>:

³² [Srov.] NUTSCH, Wolfgang a kol. *Příručka pro truhláře*. Praha: Europa- Sobotáles cz. s. r. o. 2006. s. 120

³³ Tamtéž. s. 119

Poddýžky - jedná se o dýhy, které se lepí pod ty okrasné, čímž se zamezuje trhání těchto okrasných dýh. Kromě toho se také poddýhováním vylepšuje kvalita povrchu desky. Jako poddýžky se hodí dýhy ze světlých a měkkých dřevin.

Konstrukční dýhy - také označovány jako technické. Mají bránit pracování dřeva. Lepí se na střed laťovek, nebo se z nich tvoří celé desky – překližky. Tloušťka u konstrukčních dýh se pohybuje mezi 1,5 mm a 3,5 mm.

Mikrodýhy - vyrábí se na přesných loupacích strojích. Mají tloušťku 0,2 až 0,3 mm a jsou podlepovány podkladovým papírem. Mohou se snadno znehodnotit.

Okamžitě po vyrobení se musí dýhy usušit. Dýhy při plastifikaci (paření, var) nabírají vysoký obsah vody a pro další zpracování musí být vysušeny. Vlhkost dýh může být odstraněna přirozeným nebo umělým sušením.³⁴ Dýha se používá především na dekorativní povrchové dokončení nábytku a materiálů na bázi dřeva. Hojně se využívá taktéž v interiérech a to jak soukromých, tak veřejných. Dýha se taktéž může používat na dýhované parkety, tapety a ostatní dýhované desky. Využití dýh dodá nábytku a celému interiéru jedinečný vzhled. Každá dýha je **originál** zachovávající nádhernou kresbu dřeva.

Lepení dýhy na nosný materiál se nazývá **dýhování**. Jde o tradiční techniku, kterou se lze naučit. Nosným materiálem mohou být překližky, dřevotřísky, ale i masivní dřevo. Před vlastním dýhováním je třeba z plochy, na kterou budeme lepít dýhy, odstranit všechny nerovnosti. Nejlépe pomocí brusky. Dále plocha musí být suchá, čistá a dokonale hladká. Abychom mohli dýhy řezat, potřebujeme ostrý řezák, nebo **dýhořezku** (viz. Příloha I., obr. 21). Dýhořezka je speciální pilka na dýhy, jejíž pilové listy jsou opatřeny velmi jemnými zuby bez rozvodu.

Tradičním prostředek k lepení dýh je živočišné lepidlo neboli klíh. Dodává se v podobě granulí, které se musí smísit s vodou a zahřát. Měl by se zahřívát ve vodní lázni a nanášet na plochu by se měl také horký. Brzy se zchladí a začne lepít. Postup lepení je jednoduchý. Plocha se pokryje lepidlem, poté přiložíme dýhu a přikryjeme archem čistého papíru.

³⁴ [Srov.] NUTSCH, Wolfgang a kol. *Příručka pro truhláře*. Praha: Europa-Sobotáles cz. s. r. o. 2006. s. 123

Povrch by se měl rychle zatížit, tak aby plocha byla rovnoměrně stlačena. Při používání klihu je třeba zajistit v dílně dostatečnou teplotu, která by měla dosahovat 23-25 stupňů. Větší dílce se dýhují v truhlářských lisech, kde dochází k rovnoměrnému rozložení tlaku. Při dýhování intarzií se musí předcházet tomu, aby listy dýh byly zajištěny před sklouznutím.³⁵

Při dýhování mohou vzniknout některé chyby. Nejčastější je **vzduchová bublina** – může vzniknout při nerovnosti povrchu plochy, na kterou dýhu lepíme. Další příčinou je nedostatek lepidla. Další chybou je **prosak lepidla** – příčinou je nanesení řídkého lepidla nebo větší množství, než je třeba. Mohou se objevit i **vytlačená místa** – u této chyby je příčinou nerovnost nebo znečištění plochy a **trhliny v dýze** – příčinou je zvlněná dýha, nebo použití příliš vlhké dýhy, nebo je dýha moc brzy položena na dýhovanou plochu.³⁶

Sesazením dvou nebo více listů krájených nebo loupáných dýh do potřebného formátu vznikají **sesazenky**. Sesazenky se lepí pomocí tavného lepidla nebo vlákna. Pevnost spojení by měla být větší než pevnost spojovaného materiálu, toto pravidlo platí při správném dodržení technologických postupů. Spoj by měl být pevný a pružný. Sesazenky se vyrábí v dnešní době jak ručně, tak pomocí moderních strojů. Ručně se sesazují především dýhy s bohatou fládrouvou kresbou.

2.2 Lepidla

Jako původní lepidlo pro lepení intarzií se používal klíh. **Klíh** je vyráběn z kůže a kostí hospodářských zvířat. Vyrábí se stejně jako před 300 lety. Jeho předností je přilnavost. Je vhodný pro restaurování nábytku. Ovšem je také málo odolný vodě, teplu a mikroorganismům.³⁷ **Kožní klíh** je směs glutinu a menšího množství jeho štěpných produktů. Vyrábí se vyluhováním nečiněných kůží a kožních odpadů teplou vodou.

Klíh je dodáván v zrnité konzistenci s nepravidelnou velikostí zrn a to drcený (průměr zrn cca 1,5 - 2,5 mm) a nedrcený (průměr zrn cca 3,5 - 4,5 mm).

³⁵ [Srov.] CORBETT, Stephen. *Práce se dřevem*. Londýn: Lorenz Books. 2001. s. 130

³⁶ [Srov.] NUTSCH, Wolfgang a kol. *Příručka pro truhláře*. Praha: Europa- Sobotáles cz. s. r. o. 2006. s. 228

³⁷ [Srov.] COOK, William. *Restaurování a opravy nábytku*. Londýn: Anness Publishing Lrd. 2003. s. 39

Kostní klich (viz. Příloha I., obr. 22) je vyroben z kostí jatečných zvířat obsahujících osein, během výroby se z oseinu uvolňuje glutin a kolagen.

Kosti se následně zbaví zbytků šlach, svaloviny atd. Poté následuje proces drcení (frakce až 50 mm) přičemž vzniká tzv. kostní ořech, který je výchozí surovinou pro vznik tuhého kostního klichu. Kostní klich je mírně kyselý a obsahuje asi 1 % SO₂, vodu může obsahovat max. do výše 17 %.

Při lepení klichem musíme dodržovat základní postup. Důležitá je i příprava. Potřebné množství klichu necháme bobtnat ve vodě asi tak dvě hodiny. Nabobtnaný klich zahříváme tak dlouho, až se dokonale rozpustí. Klich nanese na obě dvě strany materiálů, které k sobě chceme slepit. Svorkou či závažím spojíme co nejpevněji tyto plochy a necháme klich dokonale proschnout. Zbytky klichu odstraníme teplou vodou.³⁸

Dnešní doba přináší na trh řadu kvalitnějších lepidel, které mají daleko lepší vlastnosti a práce s nimi je daleko příjemnější. Jsou to například **Disperzní PVAC lepidla**. Jedná se o polyvinylacetátová lepidla pro povrchové lepení za tepla i za studena. Snadno se používají, nepotřebují zvláštní přípravu a nejsou citlivá na extrémní teploty.

Abychom zajistili kvalitní lepení, musí lepidlo mít několik důležitých vlastností. Především by mělo co nejrychleji tuhnout, aby doba lepení byla co nejkratší. Dále musí být odolné proti vodě, zaručovat pevnost spoje, mít dlouhou životnost a nakonec i by mělo být i zdravotně nezávadné.

2.3 Povrchové úpravy

Pod tímto pojmem si lze představit všechny materiály nebo pracovní postupy, které slouží k estetické úpravě a ochraně dřevěných povrchů. Jde vlastně o poslední etapu celého výrobního procesu. Na trhu je dnes velmi široká nabídka materiálů ke konečné úpravě. Jde o materiály, které se osvědčily po celá staletí, nebo nejmodernější výrobky současnosti.

³⁸ [Srov.] Kostní klich [online]. 2007 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://www.drakkaria.cz/living-history/drogerie/kostni-klich-100-g.html/>

Mezi nejstarší povrchové úpravy dřeva patří **politurování**. Přestalo se používat až v době, kdy se rozšířila průmyslová výroba nábytku.

Stroje tuto povrchovou úpravu neumí. Použití politur a vosků pomáhá dřevo chránit, vyživovat a zvýrazňuje jeho krásu a barvitost. Intarzie a inkrustace politurou získávají hloubku, plastičnost a živost. **Politurování** znamená leštění šelakovou politurou. Tato technika je považována za jednu z nejnáročnějších. Vytváří dokonale hladký povrch, který dostává vysoký lesk a působí teplým medovým dojmem. Tato technika se nejvíce používala na francouzském dvoře Ludvíka XIV. **Šelak** je přírodní pryskyřice, která se získává z hmyzu červce lakového. Nanášel se lněným tamponem, který se vyráběl z plátna a nazýval se polna (viz. Příloha I., obr. 24). Politura uzavřela dřevo a zvýraznila kresbu. Šelak se používá v tekuté formě nebo v šupinkách (viz. Příloha I., obr. 23), které jsou rozpustné v lihu. Používají se také různé barevné pigmenty.³⁹ Siraň také šelaky popisuje. Dle jeho knihy je přírodní šelak získáván z větviček východoindických fikovníků v podobě ztuhlé rostlinné šťávy. Dalším druhem je šelak bílý – ten na vzduchu oxiduje, zvětrává a stává se nerozpustným. Všechny umělé šelaky se však nikdy nevyrovnají šelaku přírodnímu.⁴⁰ Na počátku 20. století byl vzhledem ke své pracnosti a vysokým nárokům na řemeslnou zručnost nahrazován nově vyvinutými nitrocelulózovými nátěrovými hmotami, které se však svým leskem šelakové polituře dosud nevyrovnaly.

V dnešní době je více používaná metoda **moření**. Tato metoda povrchové úpravy zlepšuje celkový vzhled nábytku. Moření bylo známé již v 17. a 18. století. Většinou se mořilo horší dřevo. Cílem bylo získat exotičtější a dražší vzhled. „Moření je chemický proces, při kterém se působením chemicky reagujících látek, částečně v kombinaci s barvivy, mění barva dřeva“⁴¹

Moření se provádí především proto, aby se vyrovnala barva dřeva a dýhy, aby vynikla kresba dřeva. Většina barevných mořidel je rozpustná ve vodě nebo v lihu. Jsou k dostání v tekuté formě, nebo v podobě prášku, který se potom míchá s vodou nebo lihem. Lihová mořidla jsou rychleschnoucí a aplikují se po vyleštění.

³⁹ [Srov.] COOK, William. *Restaurování a opravy nábytku*. Londýn: Anness Publishing Lrd. 2003. s. 38

⁴⁰ [Srov.] SIRAŇ, Ludovít. *Umělecké truhlářství I*. Praha: nakladatelství technické literatury. 1987. s. 78

⁴¹ NUTSCH, Wolfgang a kol. *Příručka pro truhláře*. Praha: Europa- Sobotáles cz. s. r. o. 2006. s. 236

Mořidla se nanáší většinou štětcem a také se doporučuje barvu nejdříve vyzkoušet na kousku dřeva. Barva mořidla bývá často označena podle zbarvení určitého dřeva, ale toto označení může být někdy lehce matoucí. Výsledná barva totiž závisí na základním zbarvení podkladu.

Moření je náročná operace, kdy je nutno dodržovat dané podmínky, aby konečný výsledek dosáhl dobrých výsledků.⁴² Mořidlo nesmí přijít do styku s kovem, moření by se mělo provádět při teplotě nad 20°C, mořidla rozpustná ve vodě se musí připravovat v destilované vodě. Samozřejmostí je, že prostředky na nanášení mořidla (štětce, houbičky, hadry) jsou vždy čisté.

Nedílnou součástí povrchových úprav je použití **vosků a olejů**. Corbett uvádí, že vosky a oleje se používají ke konečné úpravě dřeva. Vosk i olej se snadno aplikuje na povrch a nevyžaduje to žádné zvláštní dovednosti. Je potřeba pouze jemný hadřík.⁴³

Vosk dokonale přilne k povrchu dřeva a vytváří matnou vrstvu nátěru. Lze využít čistého včelího vosku, ten má však menší trvanlivost a v teple měkne. Nejčastěji se užívá vosk **karnauba**, který je mnohem tvrdší. Kvalitu zajišťuje také kombinace obou vosků. Vosk dodává dřevu přirozenou krásu, je antistatický, chrání dřevo před vlhkostí a před vlivy okolního prostředí.

Atraktivní je použití vápenného vosku, který vynikne na dřevě s výraznou kresbou. Bílá pasta proniká mezi vlákna a tím je zvýrazní. Vápenec časem reaguje a s kyselým obsahem dřeva vytváří vysoký lesk.

Olej – je přirozený ochranný prostředek proti pronikání vody. Proto se výborně hodí k ošetření nábytku, který je určen ven. Olej zaschne a vytvoří ochranný film. V našich podmínkách se dostalo největšímu uplatnění lněnému oleji, který se získává lisováním semen lnu olejného. Známé jsou také jeho úpravy – přisoušení na slunci, míchání s přírodním dehtem nebo kombinace s voskem.

Přírodní oleje na dřevo a jejich kombinace s vosky jsou v poslední době nahrazovány alkydovými oleji, přísadovými parafinickými a polyurethanovými pryskyřicemi. Výsledkem posledního vývoje jsou oleje vytvrzované UV paprsky.⁴⁴

⁴² Tamtéž, s. 239

⁴³ [Srov.] CORBETT, Stephen. *Práce se dřevem*. Londýn: Lorenz Books. 2001. s. 148-149

⁴⁴ [Srov.] Oleje a vosky [online]. 2013 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.olejeavoskyonline.cz/#varianty>

Oleje lze rozdělit do dvou skupin – čisté a tvrdé oleje. Mezi oleje čisté řadíme právě olej lněný nebo teakový.

Tvrdé oleje jsou složeny ze směsi různých olejů, rozpuštěných pryskyřic a vosků. Tvrdé oleje jsou hořlavé a vzniká nebezpečí požáru. Tvrdý olej by měl být uchováván v uzavřené nádobě. Oleje, které obsahují speciální přísady, se nazývají **fermeže**. Rychleji schnou, protože většinou obsahují navíc sušidla a urychlovače, tzv. sikativu. Sikativy jsou sloučeniny kovů s kyselinami.

Broušení se provádí při dokončovacích pracích intarzie. Nejběžnějšími brusnými prostředky, které se používají v uměleckém truhlářství, jsou brusné papíry a brusná plátna. Každý brusný papír se skládá z podkladu, pojiva a brusiva (zrna). Jako podklad se používá papír, tkanina nebo kombinace obou. Jako pojivo se dříve používal již zmíněný kostní klič. Dnes je to pryskyřice. Brusivem je mleté zrno oxidu křemičitého. K ručnímu broušení se také používá pemza. Může být v podobě prášku nebo je ve formě kamene. Pemzou lze brousit za sucha i za mokra.⁴⁵ Mezi další brusné materiály lze zařadit ještě granát, přírodní korund, sépie nebo vídeňské vápno. Brousíme vždy ve směru vláken a mírným tlakem na podložku. Podle potřeb oprašujeme z plochy brusný prach.

2.4 Postup výroby intarzie

V předešlých kapitolách byl již postup výroby intarzie trochu nastíněn. V této kapitole vše shrneme a popíšeme všechny kroky. Nejlépe postup popisuje Siraň v jeho publikaci *Umělecké truhlářství*. Při mé vlastní výrobě intarzie se budu držet postupu, ale také určitě použiji modernější metody a pomůcky, které mi práci ulehčí.

Nejdříve provedeme **náčrt své myšlenky**, nápadu nebo návrhu intarzie. Výkres vždy kreslíme na průsvitný nebo hladký bílý papír. Většinou se mají zhotovit i kopie, aby se originál mohl schovat do archivu. Tato rada je spíše pro profesionála. Dalším úkolem je **zhotovení stříhů a přenesení na dýhu**.

⁴⁵ [Srov.] SIRAŇ, Ludovít. *Umělecké truhlářství I*. Praha: nakladatelství technické literatury. 1987. s. 73.74

Střihy lze dělat dvojím způsobem. Buď jednotlivé nastřihané části pauzy přiložíme na dýhu, obkreslíme a pomocí nože vyřezeme, nebo pauzu přes kopírák překopírujeme na dýhu a dále již postupujeme stejně.

Nastává velmi důležitá část a to je **řezání dých**. Při každé výrobě intarzie platí pravidlo, že nejdříve se řezou větší díly a k nim jsou následně přisazovány díly menší. Také se vždy postupuje od středu k vnější části. Jednotlivé kousky dých se řezou tak, aby textura probíhala v podélném směru. Jinak by se dýha lámala. Velmi tenké dílky se mohou podlepit páskou. Vyřezané dílky ještě před slepením k sobě se mohou pro zvýraznění přechodu připalovat. Takto slepené dílky lepicí páskou vložíme do okolní dýhy, která lemuje motiv. Vytvořený obrázek by měl být větší, než podkladový materiál, na který je lepen.⁴⁶

Dílky řezeme ručně nožem nebo lupénkovou pilkou. To jsme již popisovali. Řezání nožem je vhodnější pro rozmanitější práce a pro dýhu o tloušťce 0,5 - 1 mm. Při řezání nožem držíme nůž jako tužku a táhneme jej rovnoběžně ve směru předloktí. Nůž se nesmí naklánět, jinak je řez nepřesný. Také dýhy by měly být stejně silné.

Přesně nařezaný motiv, sestavený k sobě tak, aby nebyly mezi dílky mezery, je připravený k **lepení** na podkladový materiál. Lepení je tedy další krok v postupu výroby intarzie. Intarzie je lepena rubovou stranou, aby ji bylo možné po nalepení brousit. Mělo by být dodrženo pravidlo symetrie, což je někdy velmi těžké. Máme různé směry vláken, různé druhy dých atd. Podkladovou desku musíme mít očištěnou od všech technických nedostatků.

Povrch by měl být rovný a dostatečně vyschlý. Jaké lepidlo je vhodné, již víme. Nesmí být lepidlo příliš řídké, prosakovalo by dýhou. Lepidlo nanese na rub obrázků i na desku. Deska a dýhy se přiklopí na sebe. Vzniklý komplet budeme **lisovat**. Lisovanou plochu zakryjeme papírem.

Lisujeme pomocí truhlářských svěrek, stahováků. Lepidlo necháme dle potřeby zaschnout. Po zaschnutí je intarzie připravena k očištění a broušení.

⁴⁶ [Srov.] SIRAŇ, Ludovít. *Umělecké truhlářství II*. Praha: Nakladatelství technické literatury. 1989. s. 106-114.

Nejdříve musíme odstranit lepicí pásku. Navlhčíme vodou a odstraníme nožikem. Potom **brousíme**. Musí se velmi opatrně, abychom dýhu neprobrousili na podklad.

Nyní je intarzie připravena na poslední úpravu. Pokud je třeba vyspravit mezera, použijeme tmel. Poté musíme opět přebrousit. Pokud se použije politura, je třeba povrch přebrousit pemzou spolu s lněným olejem. Politurování vyžaduje velkou zručnost a málokdo to ovládá. Nanášení politury se provádí polnou a krouživými pohyby se roznese po celém povrchu.

Pokud se nanáší běžná nátěrová hmota štětcem, provádí se v jednom směru, aby se neudělaly žmolky. Většinou se nátěr provádí nejméně dvakrát vždy s následným přebroušením.

Tímto je intarzie hotova. Zní to velmi jednoduše, ale není tomu tak. Má to hodně nástrah a jsou zde možnosti chyb, které se velmi těžko opravují.⁴⁷

2.5 Opravy intarzie

Intarzie je velmi choulostivá na změny prostředí. Vadí jí vlhkost i nadměrné sucho. Vlivem těchto změn může nastat pohyb v základové desce a tím se mohou tenké plátky dýh uvolnit od podkladu, začnou praskat, kroutit se a odpadávat. Škodu může také způsobit dřevokazný hmyz. Opravy intarzií jsou velmi významné z hlediska zachování umělecké hodnoty díla pro další generace.

Oprava intarzií bývá velmi časově náročná a pracná. Vyžaduje zručnost, výtvarný cit, přesnost i trpělivost. Při vlastní opravě intarzie sejmemе všechny uvolněné kousky a uložíme nejlépe do očíslovaných krabiček. Intarzii opravujeme až po asanaci základní plochy. Odstraníme pozůstatky tmelů, kousky dýh, starý klič. Další místa, kde dýha neдрží, zjistíme poklepem prstem na plochu. Označíme taková místa křídou. Můžeme též povrch namočit vodou. Tam, kde je dýha uvolněná, se povrch vyboulí. Poškozené místo „bouli“ můžeme rozříznout, opatrně pod ní špičkou nože nanést lepidlo.

⁴⁷ [Srov.] SIRAŇ, Ludovít. *Umělecké truhlářství II*. Praha: Nakladatelství technické literatury. 1989. s. 116- 121.

Místo zatížíme a utáhneme ztužidlem. Po odstranění všech „boulí“ lepíme zpět uvolněné fragmenty, které jsme měli uložené v krabičkách. Při vkládání nesmíme zaměnit dílky. Po nalepení použijeme další úkony, které již známe. Broušení, tmelení, politurování.

Složitější oprava je, když chybí větší kus intarzie. Také musíme rozlišovat, jaký typ intarzie opravujeme. Jinak se opravuje intarzie typu „Boulle“, jinak např. Chebská technika.⁴⁸ Také u inkrustace je restaurování náročnější, jelikož části inkrustací jsou silnější než dýhy a podlepování si vyžaduje zvláštní péči i u podkladu. Cíl oprav intarzií je však jeden, a to vrátit kusu nábytku život.

Při opravě šelakové politury musíme nejdříve zjistit, jak moc je politura poškozená. Když je matná, nevýrazná, zežloutlá nebo mechanicky poškozená, odstraníme celou polituru a vytvoříme novou. Pokud se rozhodneme pouze o obnovu, obrousíme plochu jemným brusným papírem. Pokud jsou vidět póry, zaplníme je hmotou z politury a pemzového prášku. Po zaschnutí přebrousíme a provádíme politurování.

Dnes intarzovaný nábytek najdeme v soukromých sbírkách, či v muzeích nebo na zámcích. Všechny dochované kusy mohou být označeny za historické památky a jsou dokladem kulturní vyspělosti a vývoje společnosti. Jde o kulturní dědictví, o které je třeba se starat. Kulturní památky jsou dnes chráněny státem a stát chrání památky jako národní bohatství.

Pokud se vrátíme k intarzii, cenné příklady intarzovaného nábytku jsou například k vidění na obou trasách třeboňského zámku. První okruh, který je věnován Rožmberkům, nabízí kusy nábytku zdobené intarzií od konce 16. do poloviny 17. století. Ve schwarzenberských apartmánech je naopak vystaven intarzovaný nábytek z období baroka a rokoka. Též zámek v Jindřichově Hradci, v Českém Krumlově i na Červené Lhotě ve svých prostorách intarzovaný nábytek prezentuje. Patřil do života tehdejších pánů. S intarziemi se lze také seznámit při akcích, které jsou pořádány na jednotlivých zámcích. Cílem je seznámit veřejnost s touto technikou výroby nábytku. Někdy je také možnost si tuto techniku vyzkoušet.

⁴⁸ Tamtéž. s. 120- 121.

3 Mezi řemeslem, uměním a designem

V poslední kapitole se podíváme na intarzii trochu jinak. Budeme řešit, zda toto krásné řemeslo je umění. Čemu při tvorbě intarzie dává umělec přednost? Je pro něho důležitější design výrobku, nebo nám chce svým dílem něco sdělit? Abychom mohli na tyto otázky dát odpověď, musíme se seznámit se základními pojmy.

Definovat pojem umění je poměrně nesnadný úkol. Tímto úkolem se zabývali estetikové a filosofové již od antiky. Za tu dobu vznikla celá řada různých definic a koncepcí umění, z nichž jedna vzájemně vyvracela druhou. Ve výsledku lze říci, že dodnes nemáme uspokojivou definici, která by vystihovala to, co je skutečně podstatou umění, co odlišuje běžný předmět od uměleckého díla. **Ottův slovník naučný** definuje umění jako „ úmyslné tvoření nebo konání, jehož výsledek nad jiné výtvořky a výkony vyniká jistou hodnotou již při pouhém nazírání.“ Obecně lze říci, že umění je dovednost, tvůrčí schopnost v určitém oboru činnosti. Lidé se snaží podle svého nadání a podle svých znalostí či dovedností vyjadřovat své myšlenky, pocity a názory vytvořením určitého díla. Ve vztahu ke kultuře lze umění vysvětlit úžeji. Jde o činnost člověka, kterou je vizuálně, verbálně, prostorově či zvukově reprodukována realita, nebo vnímaný svět, emoce nebo události.⁴⁹

Jedna z teorií umění uvádí, že **hodnota umění je podmíněná požitkem**, který umělecké dílo příjemci poskytuje. Umělecké dílo je dobré, jestli na nás působí příjemně. Je to ale skutečně to správné kritérium, které odlišuje umění od ostatních věcí nebo jevů? Radost nám přece přináší i věci, nebo činnosti, které bychom určitě uměleckými nenazvali.

Každý z nás od umění čeká něco jiného, ať už je to krása, emoční náboj, nebo poučení. Každý má svou představu o tom, co umění je a co není. Skeptikové se domnívají, že „ hranice umění se staly tak pohyblivé, že už dnes nikomu není jasné, co je a co není umění. Dnes můžete vystavit skoro cokoli. Nelze se divit, že někteří lidé již ohlašují konec umění“.⁵⁰

⁴⁹ Umění [online]. 2013 [cit. 2015-09-25]. Dostupné z <http://artslexikon.cz/index.php/Um%C4%9Bn%C3%AD>

⁵⁰ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst. 2000. s. 22.

Technikou intarzie byl zdoben odpradávná především nábytek a různé výrobky, určené k denní potřebě. To jsme již popisovali v předešlých kapitolách. Můžeme stoprocentně poznamenat, že intarzie je řemeslo, protože jde o manuální činnost. Ovšem při tvorbě intarzie musíme využít i jistou tvůrčí schopnost, bez které by nemohly vzniknout originální návrhy.

Uměleckou tvorbu lze rozčlenit do dvou základních oblastí. Mluvíme o **umění volném a umění užitém**. Rozdíl mezi tvorbou v oblasti užitého umění a volným uměním spočívá především v jejich vázanosti na účel, funkci a cíl, kterému mají sloužit. Účelem volného umění je především sebevyjádření a estetická komunikace umělce. Naopak užité umění slouží člověku v praktickém životě a umělecká hodnota je druhotná. Umělecká hodnota naopak převládá u volného umění a umělecké dílo je prostředek sdělování.⁵¹

Kulka popisuje umělecké dílo jako výzvu k následování. Umělecké sdělování je považováno za předávání zpráv. Dle Kulky má každá taková komunikace několik fází. Jsou to vlastně jednotlivá stadia vzniku uměleckého díla. Jako první fáze je **motivace rozhodnutí** (PRETEXT). Jde o vznik estetické potřeby, o zdroj o podnět. Pro umělce existuje třeba ve formě zážitku, vzpomínky nebo představy. Další fází je **sdělovací intence** (ARCHITEXT). V této fázi mluvíme o pojetí tvůrčího záměru, je to příprava a koncepce díla, která zachycuje umělcovy představy. Máme na mysli skici nebo poznámky. Třetí fází je **výběr informací** (PROTOTEKST). Jde o formování obsahu díla, slouží jako návod ke zhotovení. Vlastní realizace, přetváření materiálu je **kódování** (TEXT). Poslední fází je **vyslání zprávy** (METATEKST). Dílo je hotovo a dochází k jeho zveřejnění, představuje se divákovi. Umělec čeká na reakce publika a kritiky. Základem zůstává fakt, že umělecké dílo je prostředek komunikace, prostředek sdělení.

Užité umění je „souhrnné označení umělecké či průmyslové výroby produkující předměty i samotné výrobky každodenní potřeby, umělecky zpracované ve formě nebo k výzdobě“.⁵² Jednodušeji řečeno jsou to umělecká díla určená k užitku. Jedná se především o nábytek, keramiku, tapety, tapisérie atd.

⁵¹ [Srov.] KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada Publishing a.s., s. 19

⁵² [Srov.] Umění [online]. 2013 [cit. 2015-09-25]. Dostupné z: http://artslexikon.cz/index.php/Um%C4%9Bn%C3%AD_u%C5%BEit%C3%A9

Užité umění vychází z dobových výrobních podmínek, umělecky je ovlivněno dobovými uměleckými styly. Prolíná se zde funkce užitná s funkcí estetickou a patří k nejstarším uměleckým projevům. V současné době užité umění zahrnuje **umělecké řemeslo** – základem je rukodělná výroba v dílně, kde vznikají unikátní výrobky. Dělí se podle hmot, technik a odvětví.

Dále zahrnuje **umělecký průmysl** – vyznačuje se větší koncentrací pracovních sil a dělbou práce. Výtvarník je většinou pouze autorem návrhu. Rozvoj uměleckého průmyslu je spojen s manufakturní výrobou v 16. a 17. století. Manufaktury měly vlastního návrháře nebo spolupracovaly s významnými umělci. V 19. století umělecký průmysl přerostl v tovární velkovýrobu, často provázenou narušením dřívější jednoty umění a řemesla. Oddělilo se umění krásné a umění masové. Od poloviny 19. století se projevovala snaha o obnovení estetického aspektu tovární výroby i o znovuoživení starých uměleckých řemesel.⁵³

Proti úpadku kvality užitého umění vystoupilo v 19. století hnutí Arts and Craft - (**Hnutí uměleckých řemesel**). Toto hnutí vzniklo s cílem rehabilitovat estetickou stránku užitého umění a bojovat za obnovu řemeslné práce. Jeho stoupenci byli jak konzervativci, tak reformátoři. Někteří byli zahleděni do středověku, jiní vyznávali rukodělnou produkci, ale rozeznávali i výhody strojové výroby. Spojovalo je přesvědčení, že tvoření krásných a řemeslných výrobků zušlechťuje a ovlivňuje celou společnost. Nejvýznamnějšími stoupenci hnutí byli Ruskin, Morris, Wright, Hubbart aj. Dějiny hnutí Arts and Craft jsou dějinami kompromisů. Veškeré snahy o zvýšení úrovně užitého umění byly dovršeny zřízením institucí pečující o jeho uchování a rozvoj. Těmi institucemi byla uměleckoprůmyslová škola a uměleckoprůmyslové muzeum.⁵⁴ Formování základních myšlenek hnutí uměleckých řemesel je spojeno s osobností teoretika a autora pojmu umělecký průmysl, architekta Gittfrieda Sempera. Ten působil nejdříve v Německu, pak v Londýně a nakonec pracoval ve Vídni. Semper je právě zakladatel již zmíněných škol. Kládl důraz na nutnost doplnit teoretické úvahy o poznání. Součástí výuky byly tvůrčí ateliéry, vedeny zkušenými umělci.

⁵³ [Srov.] Umění [online]. 2013 [cit. 2015-09-25]. Dostupné z: http://artslexikon.cz/index.php/Um%C4%9Bn%C3%AD_u%C5%BEit%C3%A9

⁵⁴ [Srov.] ADAMS, Steven. *Hnutí uměleckých řemesel*. Praha: Svojtka a Vašut. 1997. s. 9 – 11.

Školy tohoto typu byly postupně založeny v dalších zemích. V Praze byla založena roku 1885.⁵⁵

V současné době užité umění zahrnuje uměleckoprůmyslovou tvorbu, kdy je činnost umělce omezena na návrh díla (design) a umělecká řemesla, která produkují výrobky převážně jako unikáty.

Užité umění lze rozdělit také **podle funkce** na truhlářství, řezbářství, zámečnictví, čalounictví, vázání koberců, krajkářství, výšivkářství, zlatnictví, šperkařství, sklářství, loutkářství, zvonařství, výroba keramiky. Nebo **podle materiálu** na výrobu ze dřeva, kůže, hlíny, skla, porcelánu atd.

Charakteristickým stylem pro užité umění je posecesní styl **art deco**, který se u nás rozšířil po 1. světové válce. Vznikl jako luxusní a vysoce dekorativní styl, ale postupně pronikl v jednodušších formách i k širší veřejnosti. Návrháři byli především inspirováni dobou Ludvíka XVI. a empírem. Jako materiál používali exotické materiály jako např. eben, perleť, slonovinu, želví krunýře, zlato apod. Styl byl velice oblíbený a byl přenesen téměř do všech aspektů života. Uplatnil se v architektuře, interiérovém designu – zejména nábytku, v módě, šperkařství i ve výtvarném umění. Pro styl jsou typické čisté tvary, harmonické proporce, rafinovaný dekor, živé barvy, ornamenty, zdůraznění struktury použitých materiálů.⁵⁶ Art deco je velice elegantní styl. Právě díky geometrickým kombinacím barev a tvarů se z tohoto umění stává docela slušná komerční výprava s novou technologií. Svět Art Deco je mnohotvárný. Velice oblíbeným materiálem je dřevo, které se povrchově upravuje černou barvou s chromovaným zdobením. Vlastně s barvami se u tohoto stylu hodně experimentovalo. Dalším materiálem, který je příznačný pro tento styl, je mramor. Základním článkem a symbolem umění Art Deco jsou doplňky. Typickým doplňkem je zrcadlo s niklovým či stříbrným rámem, které je také zdobeno geometrickými liniemi a motivy například pávů a růží. Interiér se dále doplňuje sochami s perleťovým zdobením, v pracovnách se využívají zdobené stojany na pera a kliky dveří ladí se stříbrnými svícny na stole.

⁵⁵ [Srov.] Uměleckoprůmyslová škola [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z <http://epdmgallery.cz/prague/m-vsuh.php>

⁵⁶ [Srov.] Umění [online]. 2013 [cit. 2015-09-25]. Dostupné z <http://artslexikon.cz/index.php/Um%C4%9Bn%C3%AD>

Od 20. století po současnost přichází do oblasti užitého umění „**moderna**“. Začínají se používat především nové materiály. Hlavně sklo, kov, lehké plasty. U nábytku dochází k jeho fyzickému zmenšování a důraz se klade především na jeho funkčnost a účelnost. Přichází vlna zdravého způsobu života, která přináší do domovů vzdušnost. Do výroby nábytku přichází nové technologie.⁵⁷ Moderní objekty nejsou nijak zdobné, nemají vztah k žádnému historickému stylu.

Estetický vzhled konkrétních produktů s praktickým využitím propojuje **design**. Jde o obor, kde se potkává umělecká tvorba s účelnou aplikací v realitě. Design najdeme všude kolem nás a každý si ho vysvětluje a chápe jinak. Původem je slovo design z latinského designo, disegnare. Znamená to označit nebo vyobrazit. Postupně se přidal význam návrh, navrhnout. Jednoduše se design snaží spojit estetickou a funkční stránku daného subjektu. Formuje nápady tak, aby se staly zajímavými pro konečného spotřebitele.

Designem rozumíme vzhled výrobku, kdy vnímáme jeho barvu, obrysy, tvary, strukturu i materiály. Přetváří myšlenky a inspirace do konkrétní podoby.⁵⁸

Design je dnes všudypřítomný. Doprovází nás ve všech oblastech života. Je námětem fejetonů v časopisech, píše se o něm v novinách v kulturních rubrikách a je součástí různých televizních magazínů. Dějiny designu jsou srovnatelné s dějinami umění. V průběhu dějin designu existovaly různé představy o tom, co design znamená a jaká je jeho funkce. Dříve byla jediným hlavním znakem designu průmyslová výroba produktu, postupem času se kladl důraz na návrh a provedení jako za časů řemesla.

Hauffe popisuje design jako proces. V jeho průběhu vzniká forma produktu a plní několik funkcí najednou. Především praktickou a technickou funkci, estetickou funkci a funkci symbolickou. V dnešní době je kladen důraz na jednoduchost a praktičnost. Je třeba také brát v úvahu mnoho nových faktorů např. škodlivost materiálů pro životní prostředí, názornost, srozumitelnost.

⁵⁷ [Srov.] Dobový nábytek [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z <http://www.dobovynabytek.cz/moderna/>

⁵⁸ Design [online]. 2013 [cit. 2015-12-25]. Dostupné z <http://www.designlive.cz/clanek/co-je-to-design-13-06-16>

Design je aktuálně ovlivněn rozvojem nových technologií (počítače, internet, komunikace, průmyslové postupy). Designérovi poskytují volný prostor a pružnost k rozvíjení velmi složitých forem a upravování výrobků.

Vývoj designu v celé Evropě určuje nyní pluralismus stylů a vlivů. Roste význam samotného designu. Design převzal klíčovou roli v marketingu a reklamě, ale i při utváření osobního stylu. Nový design lze charakterizovat několika přívlastky – experimentální, ironický, vtipný, provokativní. Odklání se od funkcionalismu, jde o vlastní výrobu v malých sériích, z nezvyklých materiálů. Překračuje hranice směrem do umění.

Proměna chápání designu se uskutečnila i na straně spotřebitele. Lidé nehledají nápadné a reprezentativní výrobky, ale vedle užité hodnoty požadují individualitu, autentičnost a smysl života.⁵⁹

⁵⁹ [Srov.] HAUFFE, Thomas. *Design*. Brno: Computer Press. 2004. s. 13,16,175

II. Praktická část

4 Síně slávy

Cílem této bakalářské práce je vytvoření „**Síně slávy**“ pro slavné skateboardové legendy. Portréty slavných osobností jsem vyráběl pomocí staré techniky intarzie a podkladem bylo skateboardové prkno. Je to netradiční spojení, jehož hlavní myšlenka je vzkříšení. Vzkříšení a připomenutí slavných skateboardistů a připomenutí a vzkříšení intarzie.

Praktická část začíná seznámením se skateboardingem - jako se životním stylem. Nastínil jsem krátkou historii tohoto sportu a popsal základní pomůcku, kterou je prkno. Prkno hraje roli i ve výrobě intarzovaných portrétů. V další části jsem vybral pět slavných jmen, které já uznávám jako legendy. Každého z nich jsem krátce charakterizoval a zmínil jejich význam a důvod, proč jsem je zahrnul do mé síně slávy.

4.1 Skateboarding

Martin Karas spolu s Jaroslavem Kučerou popisují skateboarding jako fyzickou činnost, která v sobě spojuje mnoho charakteristických znaků v jeden celek. Tento sport lze provozovat ve skupině, ale i samostatně. Potřebujete pouze skateboardové prkno, část ulice, náměstí nebo parkoviště. Pro mnoho jezdců je to životní styl, skateboardingem žijí. Tento sport se vyznačuje velkou dávkou individuality, myšlenkového rebelantství i záměrného odlišení od většiny. I skateboarding prošel svým vývojem. Období se vyznačovala různým stylem ježdění a triků, prostředím, v němž se provozoval, stylem hudby, která se poslouchala, oblečením a také vybavením. Skateboarding se prvně objevil v jižní Kalifornii, na konci 50. let. Jako první ho začali používat surfaři, kteří jezdili na prvních skateboardech z kopců dolů. V této době byl skateboarding v začátcích. Prkno bylo bez špičky a patky, bez gripu a kolečka byly z keramiky a bez ložisek. Po prvních deseti letech se skateboarding stával velmi oblíbeným a na konci let 60. zažíval svůj boom. Zlomovou událostí byl v 70. letech vynález urethanu. Jde o materiál, ze kterého se dodnes vyrábí kolečka. Skateboarding získal novou energii a novou budoucnost. Díky novým kolečkům se začalo jezdit ve vypuštěných bazénech, začaly vznikat betonové skateparky. Dalším přelomem byl vynález triku „Ollie“. Skateboarding byl velmi rozšířen a spojován s divokým životním stylem mnoha jezdců. Jmenujme např. partu Z- boys, její členové patřili k legendám skateboardingu. Bohužel díky divokému životnímu stylu skateboardistů také docházelo ke střetům s policií.

Tento sport a styl byl odsuzován značnou částí společnosti. Ale ani tyto problémy nezastavily jeho vývoj. Objevily se nové typy skateboardových prken, koleček, trucků i módy.⁶⁰

Hlavním proudem se stával skateboarding v ulicích měst - streetstyle. V současné době je skateboarding na svém opětovném vrcholu. Zdokonalila se úroveň triků i obtížnost. Firmy objevují nové technologie výroby skateboardových prken, koleček, trucků, ale i skateboardového oblečení a obuvi. Skateboardové soutěže se dostávají mezi veřejnost i do vysílání televizních stanic. Tento sport je díky této podpoře vnímán pozitivněji a má mnoho svých stoupenců.

Do naší země se skateboarding dostává v polovině 70. let. Bohužel tehdejší totalitní režim opovrhoval všemi západními trendy, tudíž i tímto sportem. Přesto se i u nás postupně tento sport rozvíjel. Začaly vznikat kluby a spolky, které organizovaly závody. V roce 1980 se v Praze na Strahově staví první U rampa. Nejprve byly postaveny radiusy, později další prvky – zábradlí, žebříky, plošinky s hranami. Závodilo se ve slalomu a skoku vysokém. O několik let později vévodí českému skateboardingu jízda ve vertikální rampě, streetstyle a freestyle. Po roce 1989 začínají vznikat skateparky, skateshopy a vzniká nová generace skateboardistů. Tento rychlý progres zastavila celosvětová skateboardová krize. I v ČR jsou pozastaveny závody a skateboarding se přesouvá do ulic, kde je vnímán veřejností jako vandalismus. Od roku 1994 dochází k opětovnému růstu popularity tohoto sportu a nastupuje opět nová generace. Hlavní část skateboardu tvoří **deska (prkno)**. Tato deska se stala mým podkladem pro mé intarzované portréty. Musela být ovšem bez gripu a bez povrchových úprav a grafík. Deska je vyrobena z kvalitního javorového dřeva, které má ideální vlhkost, pružnost a pevnost. Vyrábí ze sedmi slisovaných a slepených vrstev kanadského či amerického javoru. Jednotlivé vrstvy jsou přibližně 1 mm silné a slepují se v teple pod velkým tlakem. Desky zůstávají v lisu velmi dlouho, aby lepidlo pořádně zatvrdlo. Potom se vyřezávají do správného tvaru, hrany se zaoblují a brousí. Všechny desky se pokrývají ochranným pláštěm, který má zabránit vlhkosti. Potom následuje vrstva transparentního laku.

⁶⁰[Srov.] KARAS, Martin, KUČERA, Jaroslav. *Skateboarding*. Brno: Computer Press. 2004

Spodní stranu prkna zdobí výrazná grafika, která je spíše estetickým nebo osobním doplňkem jezdce. Deska má také svůj specifický tvar. Celý skateboard musí být pevný, jelikož nese celou váhu jezdce a zároveň musí být houževnatý. Musí vydržet časté rány. Také musí odolávat silnému obrušování o kov nebo beton.⁶¹

4.2 Legendy skateboardingu

Vybral jsem pět osobností do mé „Síně slávy“. Podle jejich fotografií jsem poté zhotovoval jejich portréty.

Rodney Mullen (1966) (viz. Příloha II., obr. 25) – člověk s neobyčejně velkým talentem a chutí učit se stále novým věcem. Tento sport si prosadil i proti vůli svého otce, který tento sport považoval za nebezpečný. Rodney se věnoval především freestyle skateboardingu, kde se stal profesionálním jezdce, ale nezanevřel ani na street skateboarding. Se skateboardingem ho seznámili jeho kamarádi v roce 1977 a již v období 1981-1991 zvítězil kromě jednoho roku ve všech mistrovstvích ve freestylu. Toto je všechno naprosto úžasné, ovšem já ho uznávám především za jeho kreativitu a fantazii, která snad nemá hranic. Právě Rodney Mullen je člověk, který má na svědomí triky, které dnes dělám i já. Jeho koníčkem byla matematika a fyzika, což mu pomohlo lépe triky vymýšlet. Mít možnost, poděkoval bych mu nejvíce za 360flip a kickflip, tyto dva triky dělám nejraději ze všech. Rodney Mullen jich vymyslel ovšem mnohem více (heelflip, impossible, Airwalk, backside flip, kick flip under flip, casper slide, primo grind, úžasný darkslide a mnoho dalších). Je to osoba, která obohatila skateboarding na řadu let dopředu, protože jeho triky jsou nedílnou součástí dnešního skateboardingu. Jeho kreativita byla nadčasová a za to si zaslouží u každého skateboardisty veliké uznání.

Anthony Frank Hawk (1968) (viz. Příloha II., obr. 26) – jméno Tony Hawk znají i lidé, kteří o skateboardingu moc nevědí. Je naprosto výjimečný. Už ve svých čtrnácti letech se stal profesionálním skateboardistou, jeho rodiče ho ve skateboardingu podporovali, protože jako hyperaktivní dítě krotil svou energii na prkně. V roce 1998 začal spolupracovat s firmou Activision, která tvoří videohry.

⁶¹ [Srov.] KARAS, Martin, KUČERA, Jaroslav. *Skateboarding*. Brno: Computer Press. 2004

Pod svým jménem ve spolupráci s touto firmou vydává sérii deseti her s názvem Tony Hawk's pro skaters. Hry jsou velmi populární a Anthonyho velmi proslavily. Osobně jsem vyzkoušel ze série hry pouze dvě, ale musím je hodnotit jako velmi zábavné, ve hře zkrátka skateboarding nebolí. Tony se věnoval především vertikálnímu skateboardingu (v tzv. U-rampě). Získal také přezdívku „The Birdman“ (ptačí muž), kvůli tomu, jak v U-rampě poletoval. A právě ve vertikálním skateboardingu se stal jedním z nejslavnějších průkopníků světa. Byl dvanáctkrát mistrem světa a jako první na světě udělal v roce 1999 na závodech X-Games obrat o 900° (2,5 otočky kolem své osy), tento trik tehdy zvládl ustát na dvanáctý pokus a celý skateboardový svět z toho tehdy naprosto šílel. Po odjetí triku poznamenal „This is the best day of my life“ (toto je nejlepší den v mém životě). Tento trik dokázal udělat i ve věku, kdy mu bylo již 43 let. Je řazen mezi nejlepší skateboardisty světa a to zcela oprávněně.

Steve Caballero (1964) (viz. Příloha II., obr. 27) – Steve alias Cab se narodil s vrozenou skoliózou, proto má trochu nakloněnou hlavu vpravo. Tento zdravotní problém ho ovšem nezastavil od profesionálního skateboardingu a v roce 1980 se stává profesionálním skateboardistou. Od roku 1981 začíná pravidelně závodit a vyhrává je v letech sedmdesátých, osmdesátých i devadesátých. Stev přináší do světa skateboardingu nové triky. Vymýšlí po sobě pojmenovaný trik Caballerial a half - Cab (tedy poloviční caballerial). V letech 1981 až 1984 byl vyhodnocený jako skater of the year (skater roku). Steve byl velmi talentovaný a nevynikal jen v jednom odvětví, naopak byl velmi všestranný a talentovaný. Roku 1983 vyhrává závody v poolu (bazénovém skateboardingu). V roce 1996 jezdí při závěrečném ceremoniale na OH v Atlantě. O jeho mnoha vítězství ve vertce nemá cenu psát. Jeho vrcholem je označován rok 1999, kdy dostává cenu Skater století v anketě časopisu Thrasher. Já Steva obdivuji za jeho všestrannost, za jeho píli a vytrvalost i se zdravotním handicapem. Jeho nejslavnější motto, kterých se i já držím:

„ Jezděte pro zábavu, neberte do ruky skateboard s myšlenkou, že jednoho dne budete profíci. Vzpomeňte na chvíli, kdy jste si na něj stoupli poprvé“.

„ Kouření je cesta a rakovina je cíl“.

Andrew Reynolds (1978) (viz. Příloha II., obr. 28) – další velká legenda a velký profesionál. Má perfektně zvládnutý frontside kickflip, který dokáže udělat snad na každé překážce na světě a z jakékoli výšky, přes nespočet schodů. Každý svůj trik přivádí do naprosté dokonalosti. Dokud on sám není spokojený, nikdy by neuveřejnil videozáběr nebo fotografii. Pracuje s každým detailem. Ve skateboardingu vidí umění, nejen sport.

Elissa Steamer (1975) (viz. Příloha II., Obr. 29) – nesmím zapomínat, že skateboardingu se nevěnují pouze muži, ale i ženy dosáhly již velkých úspěchů. I když tento sport hodně bolí, věnují se mu i ženy. Elissa je žena, která jako první dosáhla ve skateboardingu status profesionálky. Vyhrála velké množství závodů a při představě, jak je skateboarding nebezpečný a fyzicky i psychicky náročný, nezbyvá nic jiného, než ji obdivovat. Dnes je Elisse čtyřicet let a její láska ke skateboardingu ji stále doprovází. Je spolumajitelkou firmy Gnarhunters, skateboardové značky. A skateboarding stále propaguje.

Všechny tyto osobnosti mají jedno společné a tím je láska ke skateboardingu. Dnes jsou již starší a již se profesionálně tomuto sportu nevěnují. Všem ale skateboarding vstoupil navždy do života a oni si zaslouží vstoupit do mé „Síně slávy“. Mnozí jsou majitelé skateboardových firem. V dané oblasti jsou to nezapomenutelné ikony.

4.3 Proces vytváření intarzovaných portrétů

Než jsem začal vlastní výrobu intarzie, musel jsem si opatřit skateboardové desky, které byly bez povrchové úpravy, bez designu, pouze překližkové desky, které jsou mimochodem výborný materiál pro podklad zhotovení intarzie. Oslovil jsem českou firmu Restart skateboards, která jako jediná firma byla schopna tyto desky sehnat. Druhou důležitou věcí ke zhotovení intarzie byla dýha. Našel jsem si několik firem, které se výrobou dých i sesazenek zabývají. Jedna firma mi zaslala krabici různých dých různých dřevin i zdarma. Bylo to v rámci projektu „FÍHA - DÝHA“. Tento projekt vznikl na podporu povědomí o kvalitě přírodních materiálů u dětí a studentů. Dalšími pomůckami byl průsvitný papír tzv. pauzák, kopírovací papír, tužka, skalpely, nože, dýhořezka, lupénková pilka, lepidlo, olej, brusný papír, gumové rukavice, houbička, lepicí páska, truhlářské svěrky, hadříky, smirkový papír.

Prvním krokem vlastní výroby byla kresba skic portrétů. Na bílý papír jsem si obkreslil co nejpřesněji velikost skateboardového prkna a do něho jsem kreslil skicu. Již při kreslení skic jsem si zvýrazňoval za pomoci odstínů šedé tužky tmavá a světlá místa na obličejí (viz. Příloha III., obr. 30). Podle toho jsem potom volil barvu a druh dýhy. Dýhy je dobré si vyskládat pěkně vedle sebe, aby se lépe vybíraly barevné tóny (viz. Příloha III., obr. 31). Dýhu jsem volil dle sytosti barvy, kresby dřeva, vzájemného kontrastu. Za pomoci různých barevných odstínů jsem chtěl vyjádřit tvar obličejí i třeba materiál oblečení.

Tyto skici jsem přenesl na průhledný papír na pauzák, z pauzáku jsem kresbu pomocí kopírovacího papíru a lepicí pásky přenesl na prkno (viz. Příloha III., obr. 32, 33). Nyní jsem měl na prkně přenesen portrét v lince. Dalším krokem, který jsem udělal, bylo obkreslení siluety hlavy na dýhu, kterou jsem zvolil na pozadí (viz. Příloha III., Obr. 34). Siluetu jsem vyřízl (viz. Příloha III., obr. 35) a dýhu, která bude na pozadí, jsem nalepil na prkno (viz. Příloha III., obr. 36). Dýhy mi vždy záměrně přesahovaly přes. Bylo to proto, abych mohl nalepit dýhu přes oblou hranu prkna. Pomocí žluté pásky mi to pěkně drželo (viz. Příloha III., Obr. 37). Dýhu jsem lepil vždy disperzním lepidlem, které má odpovídající vlastnosti. Když jsem měl přilepené pozadí, mohl jsem se pustit do lepení menších částí obličejí. Pomocí pauzáku a kopírovacího papíru jsem si opět přenesl požadovanou část na zvolenou dýhu. Jednotlivé malé části jsem musel následně všechny vyřezat.

Používal jsem skalpelové nože, řezáky, dýhořezku a na větší části lupénkovou pilu. Abych nemusel číslovat dané dílky, vždy jsem je hned přilepil. Chtělo to hodně trpělivosti a nikam nechvátat.

Po nalepení je třeba vždy vše utáhnout truhlářskou svěrkou, kterou je třeba podložit, aby se do dýhy neotlačila. Takhle jsem postupoval do nalepení všech částí každého portrétu (viz. Příloha III., obr. 37). Bylo to hodně časově náročné. Při lepení jsem používal lepidlo Henkel Ponal D3. Má výhodné vlastnosti, hlavně krátkou dobu schnutí a je voděodolné. Lepidlo jsem nanášel jen na prkno a v malém množství. Jinak by se lepidlo mohlo prosáknout.

V tuto chvíli jsem se dostal do fáze, kdy bylo nutné celé prkno zbrousit. Musel jsem si dávat velký pozor na to, abych neprobrousil dýhy. Dýhu brousíme po směru let dřeva, jinak se poškrábe. Nejdříve brousíme hrubším smirkovým papírem, podruhé již jemnějším. Po vybroušení se mi odhalily mírné vady, které bylo třeba vyspravit. Větší vadu je třeba vyspravit opět dýhou, menší nedokonalosti jsem vyspravil tmelem a tmelícím voskem. Po opravách je třeba intarzie opět zbrousit.

Před povrchovou opravou jsem musel každé prkno ofouknout stlačeným vzduchem (kompresorem). Plochu jsem očistil ještě suchým hadrem a mohl jsem začít s povrchovou úpravou. Pro povrchovou úpravu jsem zvolil ryze přírodní olej od firmy Osmo. Základem těchto olejů je slunečnicový, lněný a bodlákový olej. Výhodou je, že nezpůsobují alergie a je vhodný i např. pro dětské hračky. Při olejování jsem používal gumové rukavice a houbičkou jsem nanášel olej na plochu. Po nanesení jsem nechal patnáct minut olej vsáknout (viz. Příloha III., obr. 39). Po patnácti minutách jsem jemným bavlněným hadrem setřel přebytečný olej. Nechal jsem zaschnout do druhého dne a poté opět velice jemným smirkovým papírem přebrousil a opět olejoval. Olej nám krásně vybarví a zvýrazní kresbu a charakter dřeva. A portrét dostane nový nádech.

Tímto byl postup ukončen a portrét hotov. Nerozpracoval jsem portréty najednou, ale dělal jsem každý zvlášť. Pokud jsem neměl předešlý hotov, do nového jsem se nepouštěl. Výsledek je soubor pěti intarzovaných skateboardových prken (viz. Příloha III., obr. 40, 41) určených k výstavě v obchodě pro skateboardové potřeby (viz. Příloha III., obr. 42,43).

Závěr

Na závěr bych chtěl zhodnotit celou mou bakalářskou práci. Skateboarding je můj velký koníček a tento sport mám hodně rád. To, že jsem mohl ve své práci vyrábět něco pro skateboarding, mě velice potěšilo. Portréty jsem vyráběl pomocí staré techniky intarzie. Věděl jsem, co intarzie je, ale nikdy sám od sebe bych se do intarzie nepustil. Velkou výhodou pro mne bylo to, že naše rodina má malé truhlářství a já jsem měl k dispozici vlastně všechny potřeby, které jsou k výrobě intarzie nutné. Se dřevem jako s materiálem jsem již pracoval, intarzování bylo nové.

V teoretické části mé práce jsem načerpal nespočetné množství informací o intarzii. Seznámil jsem se jak s historií, tak se slavnými osobnostmi i dalšími příbuznými technikami. Intarzie dosáhla své největší slávy v historii, ale i dnes jsou umělci, kteří s touto technikou pracují. Díky této bakalářské práci jsem se seznámil s dílem Alison Taylor. Její práce se mi moc líbí a její intarzované obrazy z dnešní doby mě velice uchvátily. Její dílo je zajímavé a jiné, než ostatní, které jsem při psaní této práce našel. Z hlediska odborné literatury jsem nejvíce čerpal z knih Tognera a Nováka. Také obě publikace Umělecké truhlářství byly mým hlavním zdrojem informací, i když šlo o literaturu staršího data.

Intarzií byl zdoben především nábytek nebo výrobky, které se používaly v praktickém životě. Zkrátka byly vyrobeny k užitku, šlo o užité umění. Dnešní intarzisté jako třeba Alison Taylor tvoří své dílo k jinému účelu. Tím se liší. Jde o volné dílo, které je prostředek sdělování. I mé dílo, které jsem vytvořil, je dílo volného umění. Chtěl jsem tímto dílem sdělit světu, že existují ve skateboardingu lidé, kteří se stali legendami a že existuje intarzie, která si zaslouží, aby ji lidé poznali. Motivací bylo poděkování. Poděkování skateboardistům, že vůbec tento sport existuje a že se podíleli na jeho rozkvětu. To, že jsem zapojil intarzii do mé práce, byla další fáze vzniku tohoto díla. A hlavní koncept byl na světě. Spojit a vzkřísit zapomenutou techniku intarzie a připomenout slavné osobnosti skateboardingu.

V teoretické části jsem také popisoval návod, jak se intarzie zhotovuje. Dle tohoto návodu jsem vlastně celou intarzii potom prováděl. Můj postup výroby intarzie se lišil hlavně v lepení dých, kde jsem nepoužíval klih. V této době jsou již na trhu lepidla, která dokáží toto dřívější lepidlo nahradit.

Bylo to usnadnění práce pro mne. Také s povrchovou úpravou se výroba dnes a dříve velmi liší. Dřívější používání šelaku bylo jen pro opravdové mistry. Ten jsem k povrchové úpravě nepoužíval. Dále musím potvrdit, že při dýchování se mi objevily přesně ty chyby, které popisovali v knize. Objevily se mi vzduchové bubliny i trhliny v dýze. Opravil jsem vše dle návodu a vše zachránil nebo předělal. Postup zhotovování intarzie je v literatuře popsán velmi dobře a je dobrým vodítkem. Pouze v jednom jsem se lišil od literatury. Kniha radí dělat intarzii od středu, já jsem naopak intarzii dělal od stran ke středu (k obličejí- viz. Příloha III., obr. 38). Výsledek praktické části bakalářské práce osobně považuji za úspěch, vzhledem k tomu, že jsem tuto techniku dříve nikdy nedělal.

Výroba intarzie mi zabrala hodně času. Bylo to opravdu náročné, přesto mi intarzie velice přirostla k srdci. Tato má vytvořená díla určitě nejsou má poslední. Budu vyrábět i další. Tato technika probudila můj zájem o toto staré řemeslo. Smyslem mé práce bylo přenést toto staré řemeslo do dnešní doby. I když jsem intarzoval portréty na nezvyklý podklad, jako je skateboardové prkno, myslím, že výsledek je zdařilý. Vytvoření portrétů legend skateboardingu je dobrý začátek pro vytvoření síně slávy. Poctu si zaslouží jednotliví skateboardisté i řemeslo intarzie. Tato „Síň slávy“ bude vystavena ve skateshopech, aby si každý fanoušek skateboardingu, který přijde do obchodu, tyto legendy připomenul.

Zdroje

Seznam použité literatury

ADAMS, Steven. *Hnutí uměleckých řemesel*. Praha: Svojtka a Vašut. 1997. ISBN 80-7180-254-9.

COOK, William. *Restaurování a opravy nábytku*. Londýn: Anness Publishing Lrd. 2003. ISBN 978- 80- 255- 0408-6.

CORBETT, Stephen. *Práce se dřevem*. Londýn: Lorenz Books. 2001. ISBN 80-7234-212-6.

DLABAL, Stanislav. *Nábytkové umění*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2000. ISBN 80-7169-655-2.

Dřevo od A do Z. 1.vyd. Barcelona: Gorg Blanc,SL. 2001. ISBN 978-80-7234-531-1.

HAUFFE, Thomas. *Design*. Brno: Computer Press. 2004. ISBN 80-251-0284-X.

KARAS, Martin, KUČERA, Jaroslav. *Skateboarding*. Brno: Computer Press. 2004.

KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Praha: Grada Publishing,a.s. 2008. ISBN 978-80-247-2329-7.

KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst. 2000. ISBN 80-7215-128-2.

MŽYKOVÁ, Marie. *Chebská reliéfní intarzie a grafika*. Praha: Středočeská galerie v Praze, 1986.

NOVÁK, Petr. *INTARZIE královna uměleckých technik*. Most: Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace. 2005. ISBN 80-85843-70-6

.

NUTSCH, Wolfgang a kol. *Příručka pro truhláře*. Praha: Europa- Sobotáles cz. s. r. o. 2006. ISBN 80-86706-14 -1.

SIRAŇ, Ludovít. *Umělecké truhlářství I*. Praha: Nakladatelství technické literatury. 1987.

SIRAŇ, Ludovít. *Umělecké truhlářství II*. Praha: Nakladatelství technické literatury. 1989.

TOGNER, Milan. *Historický nábytek*. Brno: Datel, 1993.

Internetové zdroje

Alison Elizabeth Taylor [online]. 2007 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z <http://translate.google.cz/translate?hl=cs&sl=en&u=http://www.jamescohan.com/artists/alison-elizabeth-taylor&prev=search>

David Röntgen [online]. 2014 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z <https://arthistorybrno.wordpress.com/2014/02/04/kabinet-pro-pruskeho-krale-bedricha-vilema-ii-umelecky-truhlar-david-roentgen/>

Design [online]. 2013 [cit. 2015-12-25]. Dostupné z <http://www.designlive.cz/clanek/co-je-to-design-13-06-16>

Dobový nábytek [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z <http://www.dobovynabytek.cz/moderna/>

Dýha [online]. 2011 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z <http://www.mt-nabytek.cz/slovník-pojmu/439-dyha.htm>

Chebská technika [online]. 2014 [cit. 2008-11-25]. Dostupné z <http://www.muzeumcheb.cz/projekt/Pruvod/08/36.html>

Kostní klíč [online]. 2007 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://www.drakkaria.cz/living-history/drogerie/kostni-klih-100-g.html/>

Nella Lariková [online]. 2013 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z <http://www.marquetry.cz/index.php>

Oleje a vosky [online]. 2013 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: <http://www.olejeavoskyonline.cz/#varianty>

Otakar Kania [online]. 2013 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z <http://www.ok-furniture.com/start.html>.

Uměleckoprůmyslová škola [online]. [cit. 2015-09-18]. Dostupné z <http://epdmgallery.cz/prague/m-vsüp.php>

Umění [online]. 2013 [cit. 2015-09-25]. Dostupné z <http://artslexikon.cz/index.php/Um%C4%9Bn%C3%AD>

Seznam příloh

Příloha I: Obrazový materiál k teoretické části.....	55
Příloha II: Obrazový materiál k praktické části	64
Příloha III: Fotodokumentace k výrobě intarzie	69
Příloha IV: Tabulky.....	77

Zdroje příloh

Obrázek 1: http://sypka.cz/doza-s-intarzii/a51/d11954/	55
Obrázek 2: http://www.artplus.cz/en/aukcni-zpravodajstvi/1/zazraky-lze-sbirat	55
Obrázek 3: http://www.bazarnopoz.cz/fotky7481/fotos/	
Obrázek 4: http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1982.60.82	55
Obrázek 5: http://www.christies.com/features/Royal-Furniture-6131-1.aspx ..	56
Obrázek 6: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bureau_du_Roi	56
Obrázek 7: https://de.wikipedia.org/wiki/David_Roentgen#/media/File:Roentgenm%C3%B6bel2.jpg	56
Obrázek 8: Pásková intarzie.....	57
Obrázek 9: http://antyki.skarbykultury.pl/2011/03/18/	57
Obrázek 10: http://www.ekaroline.cz/starozitnosti/starozitny-nabytek-komody/barokni-tri-zasuvkova-komoda-sparketovou-intarsii-1753.html	57
Obrázek 11: http://www.stskolaoselce-truhlarna.cz/fotoalbum/zdobne-techniky/nacvik-inkrustace/nacvik-inkrustace--11-.html	57
Obrázek 12: http://cz.123rf.com/photo_19651951_detail-typick	58
Obrázek 13: http://www.muzeumcheb.cz/projekt/Pruvod/03/02.html	58
Obrázek 14: http://www.dyhyvecera.cz/?acc=sesazenky	
Obrázek 15: http://www.marquetry.cz/	
Obrázek 16: http://www.artspace.com/alison_elizabeth_taylor	60
Obrázek 17: http://www.artspace.com/alison_elizabeth_taylor	61
Obrázek 18: http://www.artspace.com/alison_elizabeth_taylor	61
Obrázek 19: http://www.artspace.com/alison_elizabeth_taylor	62
Obrázek 20: http://www.ok-furniture.com/start.html	62
Obrázek 21 : http://www.drevorezba.cz/detail.aspx?kategorie=2114	63
Obrázek 22: http://www.manahuna.cz/manahuna/eshop/6-1-Klihy-a-lepidla .	63
Obrázek 23: http://www.restaurovanistarozitnosti.cz/selakova-politura.php ..	63
Obrázek 24: http://www.restaurovanistarozitnosti.cz/selakova-politura.php ..	63
Obrázek 25: http://skateparkoftampa.com/skater/924/Rodney_Mullen/?T=Mugs	64

Obrázek 26: http://dlisted.com/2013/10/24/beauty-and-good-taste-abound-at-the-bad-grandpa-premiere/wenn20788545/	65
Obrázek 27: http://hiphopmusicnow.com/wp-content/uploads/2012/08/dbb2d__vans-steve-caballero-interview-1-630x420.jpg	66
Obrázek 28: http://skateparkoftampa.com/spot/headshots/444mug.jpg	67
Obrázek 29: http://theboardr.com/profile/351/Elissa_Steamer	68

Příloha I: Obrazový materiál k teoretické části

Obrázek 1: Dóza s intarzií

Obrázek 2: Renesanční kabinet s intarzií

Obrázek 3: Barokní komoda-

Obrázek 4: Charles André Boulle

© The Wallace Collection

Obrázek 5: Charles Cressent-stůl

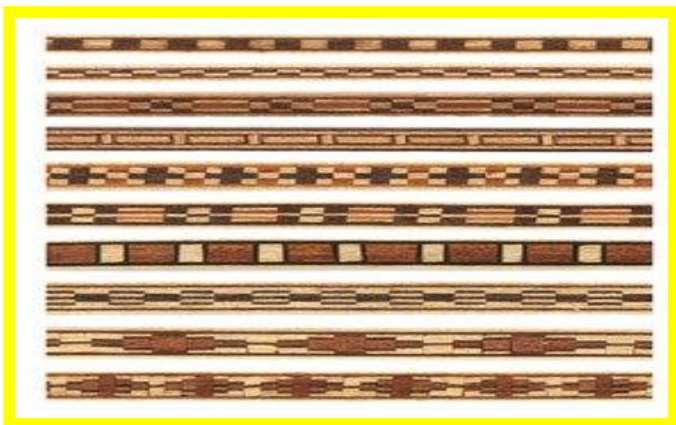

Obrázek 6: „Bureau du Roi“

David Roentgen (1786)

Obrázek 7: Dílo Davida Röntgena

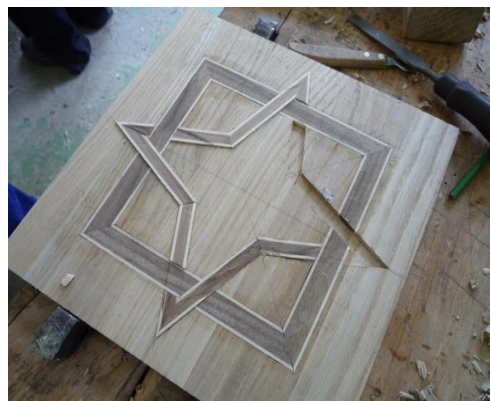
Obrázek 8: Pásková intarzie

Obrázek 9: Technika Certosina

Obrázek 10: Parketová intarzie

Obrázek 11: Inkrustace

Obrázek 12: Taušírování

Obrázek 13: Šperkavnice- skříňka zdobená chebskou reliéfní intarzií poč. 18. stol. - Chebské muzeum

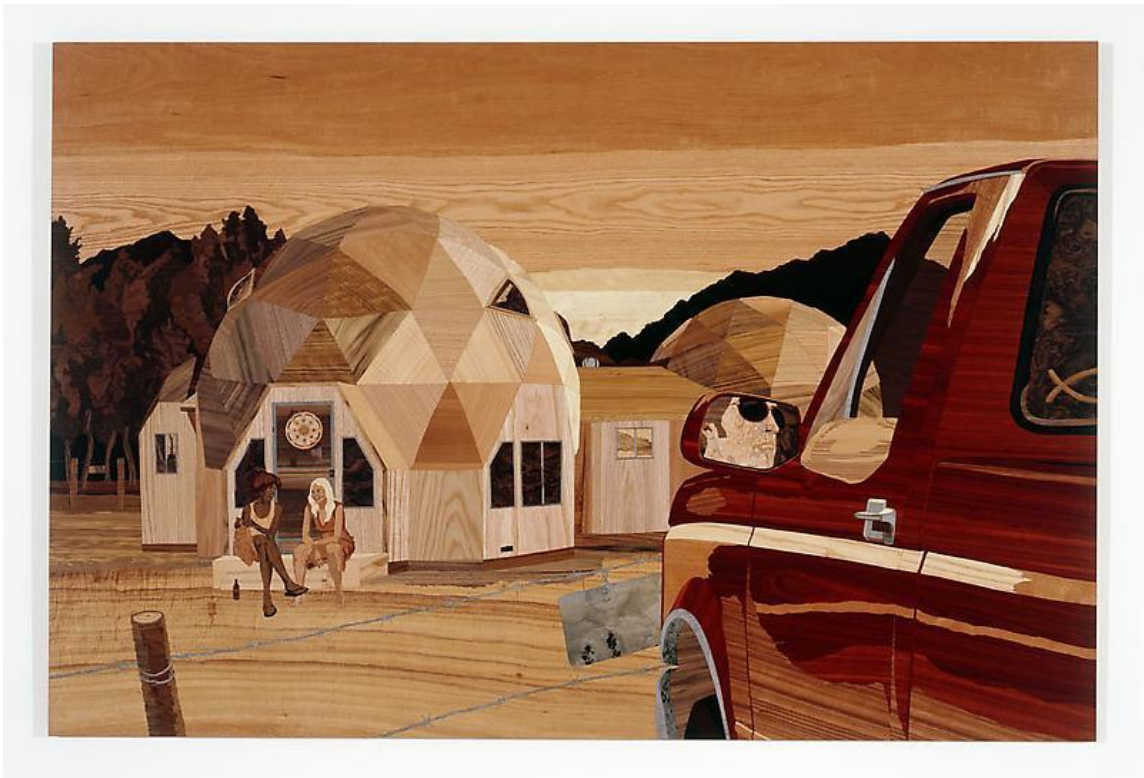
Obrázek 14: Intarzie vyrobená laserem

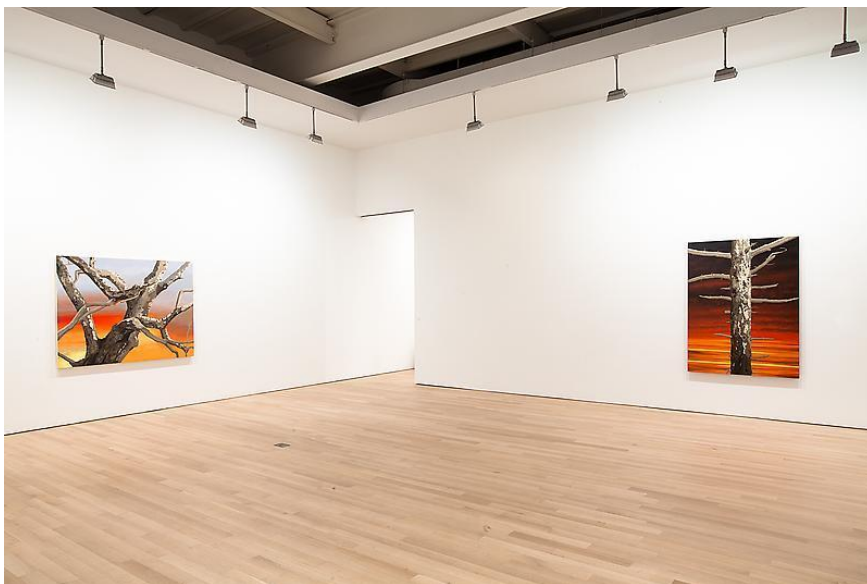
Obrázek 15: Nella Lariková – Abstrakce- žena

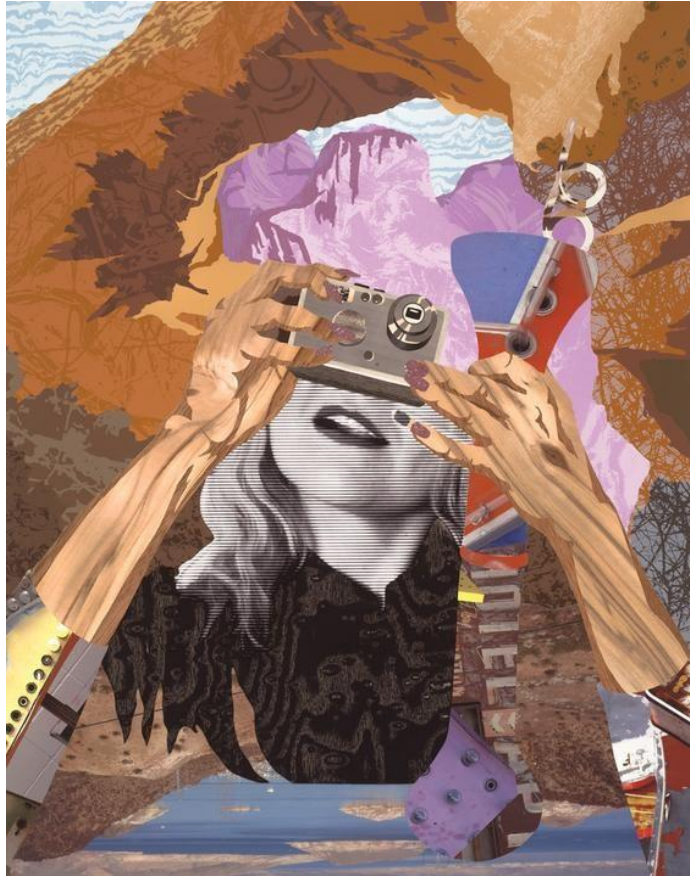
Obrázek 16: Alison Elizabeth Taylor

Obrázek 17: Alison Elizabeth Taylor

Obrázek 18: Alison Elizabeth Taylor

Obrázek 19: Alison Elizabeth Taylor.

Obrázek 20: Otakar Kania – stolec.

Obrázek 21 : Dýhořezka

Obrázek 22: Kostní klíh

Obrázek 23: Šelak v šupinkách

Obrázek 24: Práce s polnou.

Příloha II: Obrazový materiál k praktické části

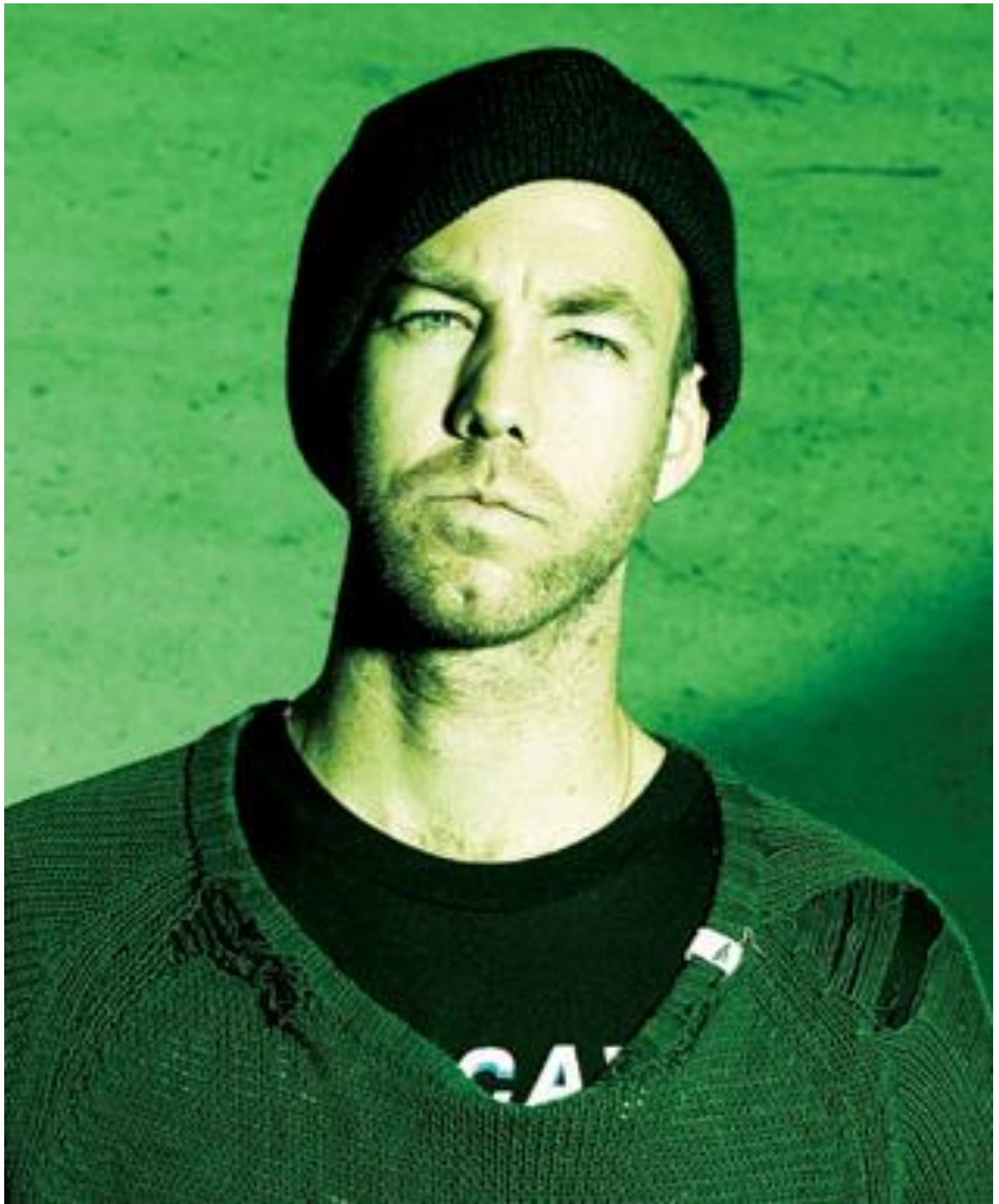
Obrázek 25: Rodney Mullen

Obrázek 26: Tony Hawk

Obrázek 27: Steve Caballero

Obrázek 28: Andrew Reynolds

Obrázek 29: Ellise Steamer

Příloha III: Fotodokumentace k výrobě intarzie

Obrázek 30: Kresba skici

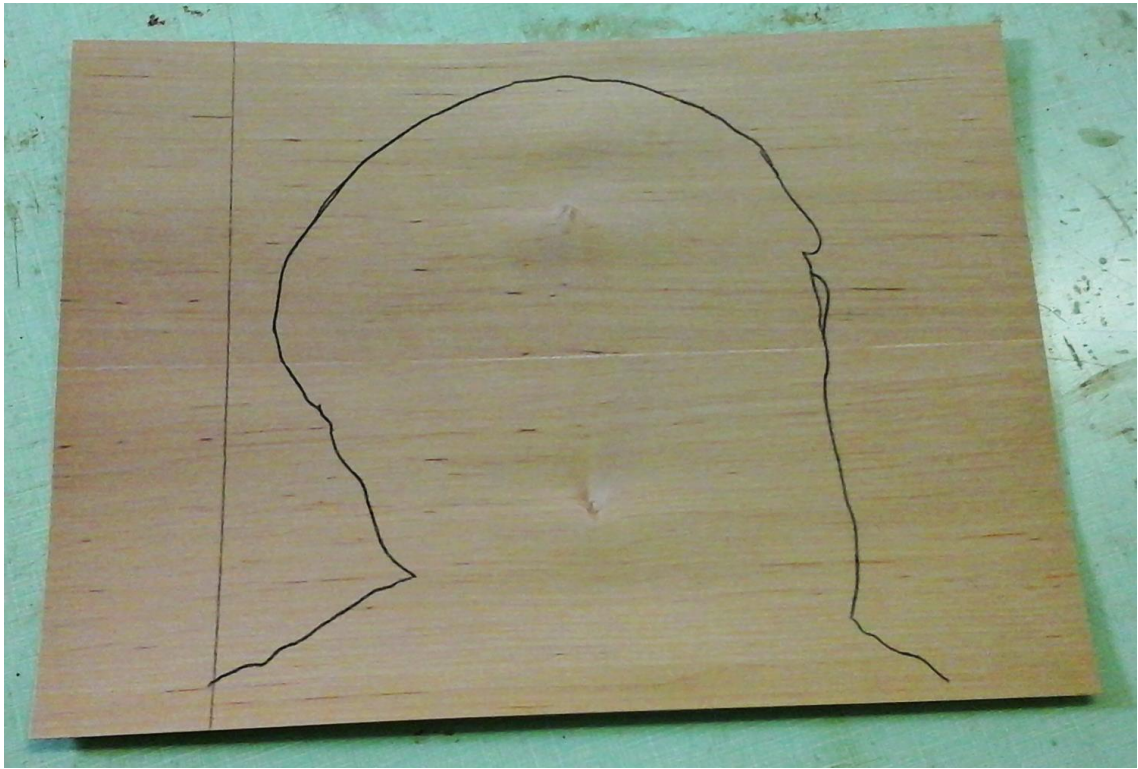
Obrázek 31: Dýhy

Obrázek 32: Přenesení skici na prkno

Obrázek 33: Přenesení skici na prkno

Obrázek 34: Přenesení na dýhu

Obrázek 35: Vyřezání dýhy

Obrázek 36: Nalepení dýhy na prkno

Obrázek 37: Uchycení páskou a truhlářskými svěrkami

Obrázek 38: Lepení intarzie směrem do středu

Obrázek 39: Povrchová úprava

Obrázek 40: Hotová skateboardová prkna

Obrázek 41: Hotová skateboardová prkna

Obrázek 42: Vystavená prkna

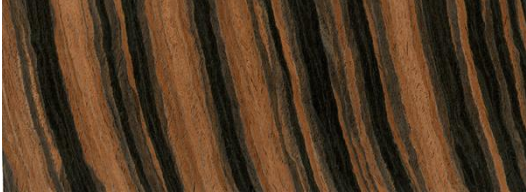

Obrázek 43: Vystavená prkna

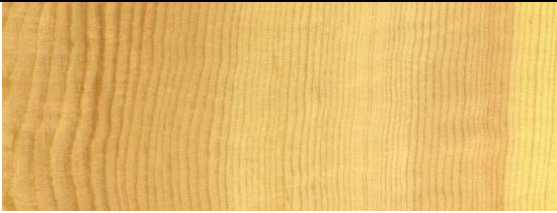

Příloha IV: Tabulky

<p>Kořeniová kresba javoru</p>	
<p>Kořeniová kresba ořechu amerického</p>	
<p>Kořeniová kresba ambuina</p>	
<p>Kořeniová kresba břízy</p>	

Tabulka 1: Kořeniové kresby. Zdroj: vlastní

 <p>Bubinga - Jde o tvrdé a těžké dřevo, odolné proti parazitům. Jemná textura a zřetelné žilkování.</p>	 <p>Cedr- Dřevo je trvanlivé, dobře opracovatelné, s vysokým obsahem pryskyřice. Rychle vysychá.</p>
 <p>Eben Makasar - tmavohnědé zbarvení s černými pruhy. Kompaktní, vonící, husté a těžké. Výroba luxusního nábytku, kláves.</p>	 <p>Mahagon - velmi zdobné, odolné dřevo, škůdci. K výrobě nábytku a hudebních nástrojů.</p>
 <p>Palisandr- černé žilkování, velmi voní. Používá se opět v uměleckém truhlářství.</p>	 <p>Ořech- šedivě hnědá barva s černým žilkováním. Nejpoužívanější v Evropě. Výroba nábytku.</p>
 <p>Teak nejlepší dřevo na světě. Díky velkému množství oleje je odolné vůči vodě.</p>	

Tabulka 2: Exotické dřevo a dýhy. Zdroj: vlastní

	
Bříza	Třešeň
	
Buk	Dub
	
Hruška	Jasan
	
Jilm	Modřín
	
Borovice	Smrk

Tabulka 3: Naše dřeviny a jejich dýhy. Zdroj: vlastní

